МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРИШ, ВЕАШАГІКХЕТАР

СЕРДАЛО свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай областнойи Грозненски городскойи комитетий а Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 44 (2565) | Ера, 1 июнь, 1961 шу. | Мах 2 кеп.

АРАДУВЛ 1923-ча шера денз

ИШТТА БА ХАЛКЪА ЛОІАМ

Шерра йоаржаяь коммунизм хьалъяра наькъ тІа а даьнна ший низ ца кхобеш керда материальнии духовнии рузкъаш хьадеш доал вай халкъ. ХІара денна хоз Коммунистически парте XXII съезда сийленца накъа баха лерхІаш социалистически яхье а баьнна къахьегаш боахкача советски наха доахача толамех дола хоамаш.

Мехка бокъонца вола да ше хиларах тарра, ший деррига хьинар ура а оттадаь Даьхе хозъеш воал советски саг. Халкъа творчески хьинар аймеллу, цун къахьегам овсарагІа мел хул чехкагІа дегІайоагІа социалистически производство, чехкагІа хьаю коммунизма материально-технически база. Цунга хьежжа чІоагІлу вай мехка экономически низ, тоалу наьха вахара хьал. Цудухьа боккха лоархІам йолаш да хІара саго обществана пайдане болча къахьегама юкъе дакъа лацар, из материальнии духовнии рузкъа хьадеча юкъе хилар.

Хьаьнала къахьегаш бола нах вай мехка сий долаш ба. Болх а ца беш, ца хьегаш гулдаьча рузкъах вахар массанена а гоама ва. Общества иждивенцашта, балха юстара латтарашта, базархошта цухьал хадданза къовсам лоаттабу советски наха.

Цхьабакъда хІанз а цІенбенна дІабаьннабац вайна юкъера наьха хьацарах баха безам бола нах, зуламхой, хьаьнала къахьега а сатийна баха а нах ца бута кхыйола йовсараш. Мелла уж жІезига бале а цу тайпарча тунеядцашца машар хила йиш йолаш бац хьаьнала къахьегаш бола нах.

Цуккхача советски наха хьашт хиларах тІехьарча хана зуламхошта, тунеядцашта, малараш доахарашта духьал керда законаш арадаьхад Советски Іаьдало. Дукха ха йоаццаш газеташ тІа арадаьннад «Общества пайданерча къахьегама юстара а латташ, общества духьаларча наькъаца, паразита хьисапе баха гІертача наха духьал лоаттабу къовсам чІоагІбарах долеи», «Самогон даккхарах а кхыдола спирт доалла малараш кийчдарах а бола бехкткхам чІоагІбарах долеи» РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш.

Іалаьмате чІоагІа раьза хинна тІаийцад советски наха уж законаш. Собранешка шоаш къамаьлаш деш цар дІадех социалистически общества зенне цола гІулакхаш овла а тІехьа дІадахар.

ГІалат ваьнна харцахьарча наькъа тІа ваьнна саг кхетаве а вежаш нийсача наькъ тІа вала цунна новкъостал де а дезаш яхилга дац из. Социалистически пачча-хьалкхе массаз а гуманни хиннай цу тайпарча нахаца, хІаьта бакъахьарча наькъ тІа бовла хьаьнала къа а хьегаш баха царна новкъостал а даьд. Цхьабакъда дилла хоза дийца даргдац цу нахаца. Зуламаш деш болча наха вай сабар, гуманизм харцахьа кхетаергья, нагахь санна цу нахаца лоаттабу къовсам чІоагІ ца бойя. Цудухьа профилактика а еш воча наьха зуламаш де вІаштІехьдаргдоаца хьал оттадарца вай законаша ца могийташ дола гІулакхаш леладераш къахетам боаццаш човхабе беза.

Доккхий декхараш да хІанз кердача Указаца дувзаденна милицией прокуратураи хьалхашка латтараш. Кхы а лакхбеннаб хІанз общественни порядок чІоагІъяра лоаттабеча къовсамера паччахьалкхен органий бехкткхам. Царна тІадиллад кердача законо харцахьа лела, зуламаш ду, наьха хьадарах баха гІерта нах гучабоахилга, цар наькъаш тохкилга, уж судага гІолла бехкткхаме озилга. Ишшта лакхбеннаб хІанз тунеядцашцеи зуламхошцеи лоаттабеча къовсамера общественноста лоархІам а. ЧІоагІа теркам тІабахийта беза хІанз халкъа дружинай, новкъостийи общественнии судий болх тоабара. Дукхаха йоаццаш Мужеча, СоагІапча, ТІой-Юрта, кхыча юрташка хиннача сходашка къамаьлаш даьча наха чІоагІа кертагІа даьхар баха нах зулам дІадаккха оарцагІа баларга хьежжа мара харцахьа лела нах соцалург ца хилар. Предприятей, колхозий, совхозий коллективаш, деррига советски нах декхарийла ба зуламхошта, наьха хьацарах баха гІертарашца цІенхаштта къовсам лоаттабе.

Цу хьаькъехьа доккхий декхараш латт моттигашкарча къахьегамхой депутатий Советашта хьалхашка. Бахача нахацара шоай бувзам чІоагІбе, къахьегамхоша телача тунеядцех йолча сигналашка сихха хьажа, наьха хьацарах бахарий гІулакхаш сихха къестаде декхарийла я уж.

Тунеядец говза хул. Цхьабакъда цо мелла хІилла лелайойя а, къайла вала гІерте а из вовза а веза, хІаьта ший конституционни декхар кхоачаш ца дича вартвоацилга цунга дІахайта а цеза. Из хьал оттадуларгда нагахь санна еррига общественность цу гІулакха оарцагІа йоале. Цудухьа партийни, советски организацей декхар да еррига общественность тунеядцашца лоаттабеча къовсама юкъеозар.

Коммунизм хьалъеш боаллача мехка хила йиш яц дердайнараши, наьха хьацарах бахараши, зуламхойи! Ишшта йоах халкъо. ХІаьта халкъа лоІам закон да!

ССКП ЦК-и СССР-а Министрий Советеи

1961 шера 12—14 июне г. Москве Кремлерча Йоккхача дворецеІилма болхлой Ерригсоюзни совещани е соцам баьб ССКП ЦК-ан СССР-а Министрий Советои.

«Мехка Іилма-тохкама балхий координации СССР-а Іилмай Академе болхи тоабара гІулакхех» ССКП ЦК-ан СССР-а Министрий Советои бьча соцамца дувзаденна Іилма учрежденей болх эргабаккхарах доклад ергья совещане СССР-а Іилмай Академе президента М. В. Келдыша.

Совещане дакъа лоацаш хургба СССР-а Іилмай Академе, союзни республикай Іилмай академей, Іилма учрежденей, отраслей академей министерствай, паччахьалкхен комитетий, совнархозий, лакхерча дешара заведеней Іилма болхлой.

Новкъост Н. С. Хрущев Киевера дІавахар

КИЕВ, 30 май. (ТАСС). Вене вода СССР-а Министрий Совета Председатель новкъост Н. С. Хрущев Украина столице Киеве ши ди а даькка специальни поездаца дІавахар.

Новкъост Н. С. Хрущев накъаваькхар вокзале хилар Украина Коммунистически партеи правительстваи кулгалхой, министраш, СССР-а Лакхехьарча Совета, УССР-а Лакхехьарча Совета депутаташ, общественноста викалаш.

Вокзалерча майданеи цу тІа хьатІадоагІача наькъашкеи гулбеннача Киеве бахача эзараш болча наха дІайха а дег чура а моаршал хеттар Никита Сергеевичага.

Доазон тІа кхаччалца новкъост Н. С. Хрущев накъаваькхар Украина КП ЦК-а хьалхарча секретара Н. В. Подгорнеи УССР-а Министрий Совета председатела В. В. Щербицкеи.

Н. С. Хрущевца бахар СССР-а кхыча мехкашщарча гІулакхий Министр А. А. Громыко, США-ра СССР-а посол М. А. Меньшиков, СССР-а МИД-а коллеге член А. Ф. Добрынин, кхыбола официльни нах.

ССКП Нохч-ГІалгІай обкоме

Республика районашка дІайийнача культурашта гІулакх дарах долча балхий хьакъехьа

ССКП обкома бюрос лоархІ, парте дуккхача райкомаша, райисполкомаша, колхозийн совхозийн кулгалхоша, партийни организацеша ССКП обкома VI-ча пленума решенеех бе боагІаш бола лоархІам баь ца хилар, хьажкІаши кхыйола культураши дІаера а царна гІулакх дара а йола план кхоачашъяра гІулакх бехкткхаме ца хеташ леладеш хилар.

ДІайийна культураш къаьстта воча хьал тІа я, хьажкІаш, шекара свеклаш оасаро хьалйикъача Наьсарен, Шаьла, МагІалбика районий совхозашка а Шелковской района цхьайолча колхозашка а. Во вІаштІехьдаькхад нух токхош йолча культурашта мугІарашта юкъера обработка еш йолча тракторашца шин сменах болх белга. ХьажкІаши кхыйола ялата культураши дІаюв лаьтташ шердара меттел, МагІалбикеи Шелковскойи районашка лоархІам кІезигагІа бола магари кхыйола цхьан шера тІаювла баьцаши санна йола хІамаш дукхагІа дІаюв.

Совхозий Управлене, юрта боахама Министерства, Госплано кхоачамболлаш тІахьожам лоаттабац дІайийнача хІамашта гІулакх дара, сихха чакхдахац дІайийнача хІамашта зулам дерашца лоаттабу къовсам вІаштІехьбаккхара дешаш.

ССКП обкома бюрос декхарийла баьб ССКП райкомий секретараш, райисполкомий председателаш, колхозий председателаш, совхозий директораш, парторганизацей секретараш кхоачамбоацараш сов чехка дІадаха, дІайийнача хІамашта гІулакх ду йолаш йола еррига техника шин сменах болх бе йолаялийта, хІаьта иштта дІайийна нух токхош йола еррига культураш кІира ха ялалехьа оасарах цІенъяь яхара тоъал бола къахьегалургдола нах цу балхашта юкъеоза а. Кхашка обработка еча ханна нийлха йолча хьажкІаш дІаюйла, шекара свекла дІайийнача кхашта зулам дерашца лоаттабу къовсам вІаштІехьбоаккхалба. Техникаш пайда эцара нийсса шерра вІаштІехьдоаккхалда дІайийнача культурашта кулгашца молхаш еттилга. Ялатий культураш дІаювлга кІезигдара чотах баьцаш дукхагІа дІаювш йолча МагІалбикеи Шелковскойи районий колхозийн совхозийн практика нийса ца хиларах, ССКП ЦК январски Пленума хьехамашта из духьала хиларах харцахьа лаьрхІай.

ССКП обкома бюрос цІаькха а теркам тІабахийтаб партийни, советски, юртбоахама органий, колхозийн совхозийн кулгалхой дІайийнача хІамашта гІулакх деча ханна лаьрхІа йола берий бешамаши яслеш мамогга дукхагІа шеръянза ярг ца хилара, къахьегам дикагІа вІаштІехьбаккхара а цун учет нийса лелаяра а, лаьттанцареи хьайбашареи йоала продукташ дукхагІа яхара материальни безам тІабохийтаргбола гІулакх хиларах тарра, хьийгача кьига хьежжа совнагІа мах телилга вІаштІехьдаккхара.

Соцам баьб укх шера июнь беттах итт ди дІадалалехьа дІайийнача хІамашта гІулакх дара хьакъехьа ССКП обкома VI-ча пленумо баь соцам кхоачаш мишта бу хьожаш парте Наьсарен, Шаьла, Шелковской райкомий а МагІалбика горкома а отчеташка ССКП обкома бюро ладувгІа, аьнна.

Тахан бераш лорадара Ди да

Вай мехка эггара лоархІамегІа дар сага йоакхо яр, из лархІар да. Цхьаккха а капиталистически мехка хила йиш йоацача тайпара йоахо еш, массадолча хІамашца Іалашдеш леладу вай мехка кагий бераш. Уж деррига бераш дика Іомадара вай мехка детсадаш, детяслеш, школаш, иштта кхыйола учрежденеш хьайийлай.

Доккха новкъостал ду тайп-тайпарча предприятешка балхаш деча къахьегамхошта ГорОНО № 12 йолча детсадо бераштa гІулакх деш. Детсада коллективо дукха къахьег бераш доаггІача тайпара Іалашдара. Тайп-тайпара сурташ дехка, пластилинах хІамаш е, фаьлгаш дувца, стихотворенеш еша, иллеш ала, иштта кхыдараш де Іомаду бераш детсаде.

СУРТА ТІА: ГорОНО № 12 йолча детсаде бераш ловзаш долча хана.

И. ПЛИЕВА сурт.

Вай республикерча берий йоакхо ярах йола материалаш еша йиълагІча оагІо тІа.

„Баьццарча цІера" трасса

Семилетка йолаеннача ханна йилла йолаяьяр Саратово-Горький яха магистральни газопровод. Поволжья районашка гІолла 652 километр йІаьхьеннай «баьццарча цІера» трасса. Газ кхьачай Саранске, Арзамасе, Горьке, Дзержинске.

Цунца чакхдаланзар балхаш. Газопровод дІахо—Череповец яхача городага — къилбаседа-малхбузен металлурге центрага кхаччалца йилла аьнна задани кхьачар гІишлонхошка. Пхе областе г.олла чакхъяргья 550 километр йІаьха магистраль. ДарегІа а овсара а доагор кхоачаргда Владимира, Рыбинска машиностроителашка, Ярославла химикашка, Иванова текстильщикашка, Череповца металлургашка, Поволжьерча итташ городашкеи болхлой поселкашкеи.

«Баьццарча цІера» трасса юллаш бараш сиха ба. Газопровод юллаш ду балхаш ханал хьалха, ССКП XXII-гІа съезд хьаеллача денга йистедаха аьнна денхар тІаийцад цар.

Гаьна дац Саратовски газо къилбаседен предприятешка а кхаьча чон, болат, прокат, машинаш, химически продукташ дукхагІа йоахаргйола а уж яхарга дІабода мах лохбе йиш хулийтаргйола а ди.

И. КУДРЯШОВ.
(ТАСС-а корр.).

Пайда нийсагІа эца лоаман даьгІенех

Лакхача лоамашта юкъе йийтта гектар совгІа альпийски даьгІенаш я Ведана района. Районерча пхиъ колхозо цига дажа хьаллехк 2600 бежан, 7000 устагІа, 300 говр.

Соахка цу даьгІенашка доахан доажадеча хана пучадаьннад дукхагІа йолча колхозаша царех пайда нийса эцаш ца хилар. ХІара фермага, хІара доахан Іулага, жа Іулага шго-шоашта доагІ-доагІа дакъа дІа а луш, оттаяьча календарни планах доахан доажаде дезаш йола уж даьгІенаш, цхьаккха план а система а йоацаш юийташ яр.

Цудухьа 600 килограмм шура кІезигагІа елар соахка хІара фуражни Іатто. Колхозий кулгалхоша йоакхо яьяц лоаман даьгІенашка хьайбаш леладеча болхлошта дика культурно-бытовой хьалаш хилийтара, доахан совщадаь даьттадеча моттигашка доярашта чуІе дика тхов-кІийле яц, шура чакхъяхеи хьаяьнна продукташ лоаттаеи моттигаш яц. Хеталу, соахка лоаман даьгІенашка доахан доажадеш пучадаьнна кхоачамбоащараш дІа а доахаш, колхозий кулгалхоша цигара гІулакх тоадергда аьнна, цхьабакъда, соахкарчул эргадаьннадац уж гІулакхаш укх шера а.

Колхозий доаханца лоаман даьгІенашка дажа хьалкхувл бахача наьха шоай доалахьара доахан. Аьхки доахан доажадеча лоаман даьгІенашка бІаь гарта цІа дах, колхозаца цхьаккха гІулакх а доащаш, шоай доалахьара боахамаш шер а деш. Цу боахамаша колхозий даьгІенашка шоай доахан а доажаду, Іанна царна яа йол а кийчъо.

ССКП ЦК январски Пленумо дегаш ураоттадаь болча хьайбай боахамерча къахьегамхошта докккий декхараш тІаийцад хьайбай продукташ дукхагІа яхара. Колхозий кулгалхоша хьайбаш леладеранта эпшаш дола гІулакхаш хилийта деза цар шоай декхараш тІехкхоачашдергдолаш а вай Коммунистически парте XXII-ча съезда боаггІача тайпара уж накъа гІоргболаш а.

А. АРБУЗОВ,
Ведана района юртбоахама инспекце керттера зоотехник.

ЦИФРАШИ ФАКТАШИ

Паччахьалкхен бюджете латтача берий бешамашкеи яслешкеи 1961 шера хургда 4 740 эзар бер. 1960 шера хинначул хІама ца эшаш ах миллион бер дукхагІа да уж.

1961 шу йистедоалаш вай мехка школашка-интернаташка дешаш а кхетадеш а 1 миллион кІаьнки йиІиги хургья, уж да 1960 шера хинначул 67 процент дукхагІа.

7 миллион гаргга бер аьхки шоай берий яслещеи бешамашцеи дачашка гІоргда, пионерски лагерашкеи санаторешкеи салоІаш хургда.

Советски Союзе деррига бераш — 33 миллион саг юкъерча дешара школашка дешаш да.

* * *

Капиталистически мехкашка къеча хьал тІа да 600 миллион бер.

Итале деча 100 эзар берах 1700 бер гІелдарахи лорий новкъостал ца хиларахи ла.

Японе беро бІарччача шера баьча балхах 27 доллар мара лац.

Колониальни мехкашка Іодаь шу а далалехь ахаш бераш дов.

Семилетка боаккха гІа

Сталинградски ГЭС итт миллиард киловатт-сахьат электроэнерги яькхха яьннай.

13 август — гІишлош ерий Ди тІакхоачаш правительственни комиссега дІаяла лерхІ гидроузла еррига сооруженеш.

* * *

Стеклопенопласт еча предприяте хьалхарча аргІан технологически оборудованена монтаж е йолаяьй Хабаровске. Из вай мехка керда теплоизоляционни материал я.

(ТАСС).

ЦЕЛИННИ КРАЙ. «Ярославский» совхоза № 1 йолча тракторни бригада бригадир М. Е. Довжик 1954 шера комсомола путевках Целинни крае вера бай аха. № 3 йолча цун бригадо эггара хьалха яькккар коммунистически къахьегама еза цІи. В. Гагановай хьокхам хьа а ийца, тІехьюсача бригаде вахар М. Довжик, из хьалха латтарашта тІехьахкее. Бригада хІара членаца чІоагІа кхетаме болх баро дикадар дир. Шоай машинаш дика яйза ца Іеш, агротехника а кхашкара башхалонаш а дика йовз механизаторашта.

ССКП XXII-ча съезда дикача гІулакхашца накъа яха кийчлуш я бригада коллектив. 4000 гектар хулача лаьтта гектара тІара бІаь пунт кІа даккха лаьрхІад цо.

СУРТА ТІА: бригада механизатораш бай оахаш боахк.

Б. Клипиницера сурт. ТАСС фотохроника.

ХьажкІаш лелаерий вІаши кхайкар

ХЬАЛХЛЕ ЙОАККХАРГЬЯ ЯХЬЕ

(ХЬАЖКІАШ ЛЕЛАЕЧА ЗВЕНЬЕВОЙС НОВ. БАХЧИНОВА ДУВЦ)

Шоайла вІаши кхайкарах дукха хІама довз хьажкІаш лелаерашта. ХьажкІаш лелаеча Кагерманове Куприенкоси дІадоладаь къамаьл дІахо дахьа безам ба са. ДІадахача шера цукха хІама даьд вай республике хьажкІаш хьалкхеешш. Боккха лоархІам болаш гІулакх да цхьаццайолча звеноша яьха ца Іеш, дукккача боахамаша а хьажкІаш цика кхеяр. Цхьабаршта йовзац хьажкІаш чІоагІа хьувкъаяра дикагІа йола методаш. Цудухьа опыт йола хьажкІаш лелаераш вІаши кхайкаро доккха новкъостал дергда дика болхлой дукхагІа хилийтара.

Кхоалагіа шу да со МагІалбика района «Кавказ» яхача колхозе хьажкІаш лелаеш вола. ДІадахача шера 58 гектар хулача лаьттара гектара тІара 28 центнер фуалъяьха хьажкІаш мара яханзар аз. Уж Іалаьмате кІезига я йолаш йолча торонашка хьежача. Боккъалдар аьлча, дикагІа болча хьажкІаш лелаерий йола опыт яцар са, царна санна хьажкІаш лелае хащар сона. Укх дикача шеро дукха керда хІама Іомадаьд кхай тІа болх берашта.

ДІадахача шера культураш хьувкъаро вайна хьахьекхар, «кура хьажкІаш» ебаеча гІулакха юкъе керда, дикагІа йола методаш йоалае езаш хилар.

Соахка сога цар 125 гектар лаьтта, гурахьа из лаьтта аьхар оаха. Агротехника дика Іома а яь, культура дика хьувкъаяра къовсам гурехьа а дІаболабир звенос. «Беларусь» яха трактори цунна тІехьаювза, удобрени дІакхахьа, лаьтта кийчде, хьажкІаш дІае эша инвентарьи елар тхона.

Гуррахье а удобрени йилла доладелар тхо, март беттага кхаччалца иштта кха хьаьндеш болх бир, 1250 тонн, вешта аьлча, гектара тІа 10 тонн кхо диллар тха звенос. Из кхо дерригача кхай тІа нийсдеш Іо а дилла, лаьтта юха аьхар оаха, тІоадал хургйолаш хий диллар, макха баькка, лаьтта цамца даькхар, 5—6 ди даьлча культиваци йир.

БІаьсти йоаллаше а хьажкІаш дІаера лаьтта кийчде доладелар, ССКП ЦК-а январски Пленума юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка оттадаьча доккхийча декхарий теркам а баь, укх шера 125 гектар хулача лаьттара гектара тІара 50 центне кхаьча, фуалъяьха хьажкІаш яха лаьрхІад тха звенос.

ХьажкІаш дІаелехь хьалха цІаькха а макха баькхар, тІехьа хІама токхаеш, лаьтта щаьр а деш. Из дир оаха хьажкІаш дІаювча хана сеялка кхувсалургйоацаш. ХьажкІашта кІор а кхыдола лазараш а хургдоащаш 100 килограммах 100—150 грамм гранозол техар дІадувча фух, 100 килограммах 1—2 килограмм гексохлоран яха дом техар. Цул тІехьагІа, хьажкІаш чехкагІа тІаяргйолаш, дІадув фу доша а дь, доаржадеш Іодилла тІадалийтар, тІаккха дІадийр.

Фу цхьатарра кІоарга дІадер боккха лоархІам болаш хІама да. Цхьатарра кІоарга дІадийна фу цхьан ханна тІадоал, массане а цхьан ханна дегІ дахь. Фу дІадийр машин дика кийч а яь, лаьтта 10 сантиметр кІоарга 10—12 градус хулаш цІоах ма деллинге а. ХІара кІоага чу 2—3 фийт бужаргболаш нийсъяьяр сеялка дискаш.

Агротехнико яххача бесса ханнахьа а дика а 125 гектар хулача лаьтта хьажкІаш дІайийна даьлар.

Цу хана хайра тхона Ставропольерча Іалаьмате дикача хьажкІаш лелаечо Петр Денисенкос дІадоладаь гІулакх, тІаккха доккхача лаьттара дукха хьажкІаш яха лаьцача Ерриг-российски яхьа юкъе дахар тхо, колхоза правленегара кхы тІа лаьтта а дийха, 200 гектар хулача лаьттах хІара гектара тІара 65 центнер фуалъяьха хьажкІаш яха декхар тІа а йийцад.

Тхох хьатехай Николай Шмычкова звено, хІанз тхога 300 гектар лаьтта да.

Нийсача квадратех цхьатарра дика тІаяьннай «кура хьажкІаш». Деррига доккхача кхай тІа оасарах хІама дац. Хан-ханнахьа макха баккхаро. культиваци яро, къаьстта эІыргаш техача хана макха баккхаро оасар хІалак дир. Цукха ха йоаццаш тхо хилар «Ингушский» совхозе, опыт вІаши йовзийта даха. Цу совхоза кхаш дукхагІча даькъе оасаро хьалдикъа ца. Цар макхаш доахаш, культиваци еш, лаьтта шаьрдеш болх баь хиннабац. Из бахьан долаш оасар тІадаьннад.

ХІанз эгІара лоархІамегІа йола ха я хьажкІашта деча балхашта юкъе, дика тІаяьнна хьажкІаш йоаггІача тайпара нийлхъеш, мугІарашта чура оасар дІадоаккхаш, лаьтта цамца доаккхаш балхаш де деза. Из дойя хьажкІаш чехка, дика дегІайоагІаргья.

Агротехнико йоах, баьцах 2—3 лорд ма хиллинге культиваци е, листа йолчара хьа а йоахаш, тІа ца яьннача кІоагашка хьажкІаш дІайогІа. ХІара 10 ди массаз доал дІоахалеи яхорагІеи культиваци ергья оаха. Нагахь санна хьажкІашта гонахьа шолгІараш йоале, уж дІайоахаргья. Кабардино-Балкаре хьажкІаш лелаерий методах оаха хІанзчул тІехьагІа кхы а кхозза культиваци ергья.

ХьажкІай мугІарашта юкъе дика болх бар культиватора органаш нийсъярах тийша да. МугІараш нийса-гоама хиларга хьежжа культиватор 45—50 сантиметр шера цел хургболаш оттаю. Из дар духьа улувра шин мугІаргара дІайккхача, мугІара лаьрхІа кхокхха таьска хьисапера цел бол культиваторах. КІоаргалеи тІехалеи цхьатарра а оасар юкъе дутаргдоацаш нийсдаь а оттаде цеза целаш. Культиватора целаш ши ди массаза доал ирду оаха.

Цу балхаша кха даим цІена а лоаттаду, хьажкІаш дика тІа а йоалийт.

ТІаяьннача хьажкІашта хьалхара ду гІулакх даь даьннад тхо, хІанз шозлагІа культиваци е кийчлуш а да.

Шиншa бІаь гектар хьажкІаш лелаеш бола «Ингушский» совхозера Яндиеви Бокови социалистически яхье бийхаб тха звенос.

ДІаяздаьр колхоза агроном
А. ТОРИЙ.

Партийни вахар

БИЙСАНАРЧА СМЕНАШКАРА ПОЛИТИКО-МАССОВИ БОЛХ

Бийсана болх бе смена йолаяла 15—20 минут мара йисяцар агитатор, «Г» яхача смена начальник Е. Пузанов, дунен халкъашта юкъерча гIулакхехи вай мехкарча, тIехкьарча хана хиннача цхьадолча кердадарехи лаьца беседа е волавеннача хана. 30 совгIа саг вар цеха цIеча уголоке беседага ладувгIа вIашагIкхийтта.

Цу лоархIамерча темах беседа е хоадаяь хиннар кIезига ха мара еце а дужкха керда хIамаш дийцар нов. Пузанова гулбеннарашта. Массехк хаттар дир агитаторга ладувгIаш баьгIараша из къамаьл даь ваьлча. Бакъда, агитатора хоадамболлаш а дика дIакхетабеш а жоп делар цу хаттарашта. Кхетаде хала дацар нов. Пузанова ший смене болх беш барашта юкъера агитационно-массови болх чIоагIа терко а еш лелабеш хилар. Цу тайпара беседаш хIара кIиранна ю цо, хIаьта цу балха лоархIам боллаш опыт а йоаяьй цо.

Иштта боккха лоархIам а беш лелабу бийсанарча сменашка болх беташта юкъера политико-массови болх Грозненски химически завода № 17—18 йолча цеха партийни организаце кхыча агитатораша а.

Цеха агитколлективо ший болх хьалхагIе а оттаяьча планах лелабу, хIаьта беседаш хан-ханнахьа а тайп-тайпарча темаех а ю. Хiара агитатор лаккхера е юкъера специальни образовани йолаш ва. Цу гIулакхо торо хулийт коллектива юкъера кхетама болх хьалхашка латтача декхарашца бувзаш лелабе.

Цехе арадувлаш да «Фенольщик» яха пенгазета, «Зiий» яха сатирически газета. Коллектива балха юкъе лоархIамегIа долаш дешаш да газеташ тIа дувцараш. Завода, цеха хьалхашка латтача декхарех болхлой дIакхетабу цу газеташ тIарча материалаша, хIаьта хан-ханнахьа ара а дувл уж.

Сменашта юкъерча социалистически яхьа декхараш да дикагIа болхлошта бIаргагурдолча хьалтеха. Цеха сменашка беш бола политико-массови болх дIаязбеш лаьрхIа журнал да. Цул совгIа партийни бюрос (секретарь нов. А. К. Малахова) хадданза тIахьожам лоаттабу цу балха, хIаьта каст-каста партийни собранешка дувц бийсанарча сменашка беча кхетама балха дешаш.

Иштта вIаштIехьбаькка лелабеча политико-массови балхо торо хулийт цеха коллектива хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашде. Цхьа сменеи, механически бригадеи коммунистически къахьегама цIи лелаеш я цига, хIаьта виъ болхло нн. Ворон, Захарцева, Чижков, Евангулов — коммунистически къахьегама ударникаш ба.

Белгалде доагIаш да № 17—18 йолча цехе беча политико-массови балха юкъера цхьадола кхоачамбоацараш. Во вIаштIехьдаькка да цехе гойтара агитаце гIулакх. Лозунгаши, плакаташи кIезига да, хIаьта долаш дараш а таханарча декхарашца дувзаденна дац. ССКП XXII-ча съезда сийленца накъа баха болхлой тIахьехаш лозунгаш кIезига да цехо. Хiара комсомольца шийттара съезда сийна совгIат кийчде, аьнна московски комсомольцаша дIадоладаь дика гIулакх хьаллоацаш а цхьаккха хIама даьдац цеха партийнии комсомольскии организацеша. Бакъд цехе 130 гаргга комсомолец чувоагIаш йоккха комсомольски организацим я.

Уж кхоачамбоацараш балха юкъе ца хилийта торо йолаш я цеха парторганизаци.

С. СУЛТАНОВ.

Духха ха яц Грозненски нефтемаслозаводерча литейни крепителa установка болхлошта коммунистически къахьегама коллектив яха цIи енна. Цу сийлен цIеро кхы тIа къахьегама керда толамаш дахара дог ураоттадир установка бартцхьоагIо йолча болхлой.

БОЛХ БЕШ Я КХАЛНАЬХА СОВЕТ

Шиъ шу даьннад Каргалински района Сары-Су яхача поселке кхалнаьха совет вIашагIъелла. Цига кхалнаьха совета керте латт ший болх дика бовзаш йола Телекова Аминат. Ерригача совете болх беш нохчий, эрсий, украинций, гIумкий, негIий къамех йола 12 кхалсаг я. Уж берригаш а колхоза специалисташ, хьехархой, иштта кхыдола балхаш деш ба.

Дукха гIулакхаш латт кхалнаьха совета хьалхашка. Цар беш бола болх квартальни планах бу. Оттаяьча планах кхалнаха лаьрхIа сайренаш ю, лекцеш еш, беседаш, кинофестивалаш ю. Цул совгIа кхалнаьха совета членаш каст-каста школашка, пионерски оборашка, берий яслешка, моттигерча колхозе ух, цига беча балхага хьажа. Масала, укх шера моттигерча клубе кхалнаьха совета инициативах «Культура вай вахара юкъе кхахьар» яхача темах сайре яьй. Хiаьта цукха ха йоаццаш кхалнаьха совета члена Н. Калачевас йийшар «Даяхача замах юхедиса во гIулакхаш леладерашца къовсам лоаттабар» яхача темах лекци, «Коммунистически хьисапе берашта кхетам балар» яхача темах сайре а йир.

Цу дерригача гIулакхаша чIоагIа новкъостал даьд вайнаьха кхалнах культура вахара чуозара. Масала, хIанз дукха кхалнах кино ух, лекцешка ладувгIаш хул, дика цакъа лоац производстве а.

Е. ФАРНИЕВА.

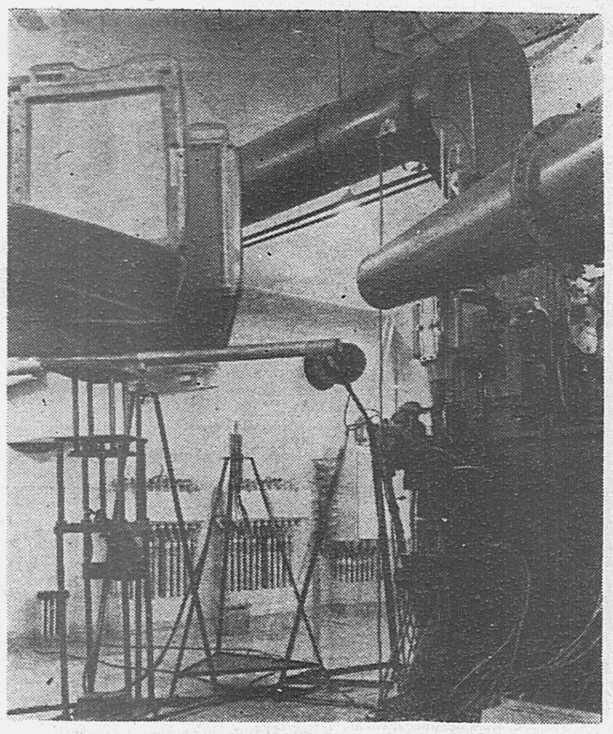

ДУБНА. Ядерни тохкамий вIашагIтехача института Нейтронни лабораторе хьаяьй атома ядро дIахо а тахкара эша чехка лелача нейтроний гурмат йоаккхаргIола импульсни атомни реактор. Реактора 1000 метр гаьна йолча лаьрххIача измерительни павильонашка я экспериментальни установкаш.

Сурта тIа: керда реактор оттаяь помещени.

А. Батанова сурт. ТАСС-а фотохроника.

ШЕРА 8 БIАЬ ЭЗАР СОМ ПАЙДА ЛУ

Тайп-тайпара халонаш нийслу бурув тохара балхашта юкъе. Царех керттердар да бурув детта цементировочни 4 дюйм йола турбаш цементни маркхал чIоагI а бале, цо дIалувцаш хилар. Уж тайпа авареш ца хилийта гIерташ а, хIаьта авари хинначул тIехьагIа скважина сихагIа тоае гIерташ а чIоагIа къахьег бурув деттараша. Цул совгIа дуккха ахча а ха а йов скважина юха тоаеш. Масала, лоаццача хана иттаза юха тоае езаш хилар вай республикера скважинаш, хIаьта цкъазза тоа массаза ю 18 580 сом додар царех хIаранега.

Цу гIулакха чIоаггIа уйла тIаяхийтар Карабулакски бурув деттача контора инженераша, мастераша. Бурув детта 4 дюйм йола турбаш царна цементировани еча хана маркхало дIалувцаргIоацаш предложени балха юкъе яхьа лаьрхIар цар.

Инженераша М. Ясиницеи С. Полонскеи говза предложени елар. Цар лаьрхIар турбаш дIалувцаргIоацаш маркхал Iочуботталехьа уж хьахьувзае. Цул совгIа цемент Iочуеттара технологи а хийцар.

Цу кердача гIулакхо торо хулийт авареш ца хилийта а хIара скважине 50 метр дIоахал дола 4 дюйм йола турбаш кхое а. Кердача предложенех цхьан шера 200 эзар сом кходе торо хургья.

Т. РУСЛАНОВ.

Пхе бетта план— бутт хьалха

Укх деношка чIоагIа къахьег Грозненрча литейно-механически завода литейни цеха болхлоша. Сийленца накъа баха лаьрхIад цар парте XXII-ча съезда. Езача парте съезд хьаеллача дийнахьа 11 бетта йола продукци арахецара план кхоачашъе лаьрхIад цар. Из декхар тхона кхоачашдулургда, йоах цеха болхлоша, из хьахьокх укх бакъдараша. Укх шера 4 бетта план ши кIира хьалха кхоачашъяьй, пхе бетта план — бутт хьалха, хIаьта хIанз ах шера план ханал хьалха кхоачашъяра къахьегаш а ба.

Уж къахьегама толамаш дахара чIоаггIа къахьийгад вежараша Сулейман Султани ЗакаевгIар.

Кердача къахьегама толамашца парте XXII-ча съезда накъа бахара шерра социалистически яхь яьржай хIанз цеха болхлошта юкъе.

П. ПОПОВ.

Агитатора болх дика лелабу

Грозненски района «Горячеисточненский» совхоза партбюро хиннача заседане агитатораш хоржаш эггара хьалха цIи яьккхар совхоза керттерча зоотехника Гудантова Людмилай.

— Дика специалистка, ахтивни общественница я из, — аьлар цхьаннe санна массане а.— Людмилас дика лелабергIа шурий-товарни ферме агитатора болх.

Шийна тIадилла из партийни гIулакх хIанз дика леладу цо. Каст-каста балхх мукъаяьннача хана хьайбаш леладерашца беседаш ю Гудантовас, хIаьта уж толамаш дахара яхье оза а вIаштIехьдоал цун.

Агитатора еча беседай тематика тайп-тайпара я. Масала, доярка шта, бежа Iушта вай мехкарча а дунен халкъашта юкъерча а хьалех, юрта боахам дегIабоалабара совхоза хьалхашка латтача декхарех дувц Людмилас сакъердаме хургдолча, нах дикагIа дIакхетарйболча тайпара. Боккхача безамца ладийгIар совхозерча хьайбаш леладераша эггара хьалха вай Советски Союза летчик-майор Гагарин Юрий космосе а ваха маьрша юха лаьтта воссарах цо яьча беседага.

Беседаш ярал совгIа хIара денна совхозе меттел ерригача районе а хьалхара моттигаш лелаерий опыт ювцаш къамаьлаш ду Гудантовас. Опыт ювцарал совгIа дикача агитаторо зоотехнически хьехамаш ду, хьайбашта гIулакх мишта де деза, хьайбашкара дукхагIа продукташ яхара къовсам мишта лоаттабе беза хьех.

«Горячеисточненский» совхозе меттел ерригача Грозненски районе а шура дукхагIа яккхара хьалха латташ я доярка коммунист Еременко Екатерина. Укх шера хIара ГаттагIара 1500 килограмм йоаккхаш шура яьккхай цо.

ДикагIа йолча доярка Еременко балха опыт ювцаш а беседа йир агитатора Гудантовас.

ТIехьагIа ше яь беседа Еременко Екатеринал дукха тIехьа бусаш боацача дояркай нн. Люмиевай, Самбулатовай, Дадаевай балха опыта хетайир агитатора. Дикача хьокхамашца ССКП XXII съезда накъа баха хьинаре къахьегаш ба уж дояркаш.

Ше зоотехник хиларга хьежжа дикагIа барий опыт ювцаш беседа еча хана дукхагIа продукташ хьайбашкара йоахаргIола керда методаш хьех Гудантовас дояркашта.

Хьайбаш леладераш дIакхетарйболча тайпара ССКП ЦК январски Пленума решенеш, юртбоахаме хьалха латтарий зонални Совещанешка Н. С. Хрущева даь къамаьлаш дIадовзийташ беседаш яьй агитатора. Цу дерригача гIулакхаша доккха новкъостал ду ССКП XXII съезда сийна тIаийца социалистически декхараш кхоачашдара.

А. СОРОКОУМОВ,
«Заветы Ильича» яхача газета редактора заместитель.

2 МИЛЛИОН ГАРГГА СОМ КХОДАЬД

Дукха ха йоаццаш производственно-товарни конторе конференци яьй укх темах: «Промышленни продукци яккхарга дIабода мах лохбар — общественни рузкъаш дебаду хьаст».

Цу дешах лаьца къамаьлаш дир производстверча болхлоша.

Алхха № 16-и 17-и йолча установкашта реконструкци яр бахьан долаш цар балха овсарле дуккха лакхъелар, тух хьакъоастадаьча мехкдаьтта дикал дикка лакхъелар, мехкдаьтта тонн чакхъяккхарга дIабода мах лохбелар. Из гIулакх бахьан долаш деррига а дIалаьрхIача предприяте кходаьд 1.750.000 сом.

Дукха пайда баьлар № 3 йолча цехе мухь тIаботташ деча балхашта механизаци ярах. Автопогрузчикаш юкъейоалаярах трузчикаш хинна 80 совгIат саг кхыча балха хьожавир.

— Боккха лоархIам хилар—йоах технически отдела оператора М. Маматова, — йоккхий задвижкаш хьеллача механизаци ярах. Дегидратораши резервуараши цIенъеча автоматизаци яро дукха нах мукъа а балийта кхыча балхашта бахийтар, хIаьта уж балхаш чакхдахарах мехкдаьтта продукташ вIалла ца йойташ соца а йир.

Алхха укх шера хьалхарча квартале продукци арахецарга дIабода мах лохбарах 538 эзар сом паччахьалкхен ахча кходаьд конторо.

Технически прогресс бахьан долаш, къахьегама овсарле лакхъяр духьа къовсам лоаттабар продукци арахецарга дIабода мах лохбара чIоагIа лоархIам болаш да. Инженерно-технически болхлоех тийша хинна Iац из гIулакх, цигара керттера низ мугIарегIара болхлой ба. Продукци яккхарга дIабода мах лохбергбола никъ ховш а цу гIулакха хадданза къовсам лоаттабеш а хила веза хIара болхло. Из да вай массане а декхар.

П. ВИШНЕВСКИЙ,
Главнефтесбыта оператор.

Оаха яздьачох хиннар

«СУХАЛБЕ КХАШКАРЧА БАЛХАШТА»

Иштта корта а болаш, укх шера 21-ча мая «Сердало» газета тIа непа теха хиннача критически корреспонденцех ССКП-а Ачхой-Мартановски райкома секретара нов. Даурбекова укх тайпара хоам бу:

корреспонденце тIа дувцараш бакъ корадаьд. ССКП-а райкомои къахьегамхой депутатий райсовета исполкомои дийцад нух токхоча культурашта гIулакх делга, хIаьта долаш хинна кхоачамбоацараш дIадахара мел эшар а даьд. Цул совгIа, «Лермонтовский» совхоза 1-ча отделене управляющена нов. Пацаригова уж гIулакхаш дIахо леладе мегаргдоацилга чIоаггIа дIа а хайтад.

ХIанз укх сахьате дика лел района совхозий нух токхоча культурай балхаш.

Социализм йолча ханара къахьегама материальнии моральнии стимулаш

Лаьттанцареи хьайбашкареи йоаха продукташ мехка шортта хилийтара декхар сихагIа кхоачашдар духьа юрта боахам дIахо дегIабоалабара шерра программа оттаяьй ССКП Центральни Комитета январски Пленумо. «Хадданза юрта боахам лаккхбар духьа лоаттабу къовсам— яьхад новкъоста Н. С. Хрущева ССКП ЦК январски Пленуме,— из да коммунистически общество хьалъяра эша лоархIамегIа дола хьал, из бокъонца дерригача халкъа гIулакх да».

КЪА ДИКАГIА ХЬЕГАРАХ — МАХ ДУКХАГIА

ЦК Пленума решенешка а Пленумеи юрта боахаме хьалха латтарий зонални совещанешкеи Н. С. Хрущева даьча къамаьлашка а белгалдоаккх, хIанз де дезарий программа оттаяь яьннача хана, гIулакх толаме чакхдалга колхозашкеи совхозашкеи болх вIаштIехьбаккхарах, наьха балха материально безам тIабахийтарах, моральни гIулакхашца царегаш ураувттадарах тийша хилар.

Социализм йолча хана бокъонца вола ший мехка да, ший ираз хьакхоллар саг ше ва. Советски наьха къахьегама овсарле лакхагIа ме хул, сихагIа дегIайоагIа социалистически производство, ерригача обществана материальни рузкъаш дуккхагIа кийчду, наьха вахар тоаду. Цу ханна хIара саго а болх дикагIа ме бу, хьийгача къих мах дуккхагIа эц. Иштта я социализма керттера принцип.

В. И. Ленина хьийхад, социализм йолча хана «производство дика вIаштIехьъяьккхача, цунца цхьана из дика вIаштIехьъяьккхарий къахьегам аттача а баргба, царна дола рузкъаш дуккхагIа а хургда», яхаш. (Соч. т. 27, оагIув 179).

ХIанз болча социалистически производства боарамах материальнии духовнии рузкъаш шортта вIашагIкхийттадац, хIаьта къахьегам хIанз а эггара чIоагIагIа вахара хиланза даргдоаца гIулакх а хинна дIаэттабац. Цудухьа хIара болхлочун материальни безам тIабохийташ йолча ленински принципах пайда а эцаш, мамотта чIоагIагIа дегIакхувла еза общественни производство, хадданза мехка экономически низ чIоагIбе беза. «—Материальни рузкъашца нах Iалашбара дешаш теркал де ца дезача кхоачаш дегIадаьхкадац вай хIанз а,— йоахар Н. С. Хрущева ЦК Пленуме.— Болх дуккхагIа бе, материальни рузкъаш дуккхагIа хьаде деза вай».

Моральни стимулаш къахьегаме болхлой материальни безам тIабахийтарца таръелга ларде латташ йолча социалистически производствана кулгалдара йолча цу ленински принципах шерра пайда эцар коммунистически общество хьалъяра йолча хьалхарча плане оттадеш да.

Социалистически юрта боахаме кIезига бац энтузиасташ, шоай гIулакх дика довзараш. Цар вай мехка хьаду материальни рузкъаш, уж дебаду. Кхетадеш да, къахьегама овсарле лакхагIа йолаш болча цу тайпарча болхлоша мах а дуккхагIа эца безаш хилар, вешта аьлча материально дикагIа Iалашбе безаш хилар.

Материально безам тIабахийтара принцип социализма чулоацама юккъера хьайоагIаш а дуккхеи дикеи хьийгача къига хьежжа мах телара долча экономически законо яккача тайпара а я. «Къахьегарга кьежжа мах теларо Iалашду производствах хьахулчунна наьха материальни безам тIабодилга, къахьегама овсарле лакхлулга, болхлоша шоай говзал лакхъелга, производства техника эргаяьккха тоаелга; из цу тайппара чIоагIа лоархIам болаш да кхетам балара, цо нах социалистически дисциплинаца Iомабу, къахьегам массане юкъара а къахьеганза даргдоацаш а хулийт» — йоах ССКП XXI-ча съезда резолюце тIа.

Материальни стимул яхар фий саго нийса кхетадара де мел дезар делга дIадийхар ССКП ЦК январски Пленумо. Колхозашкеи совхозашкеи къахьегамах тела мах продукци дуккхагIа яккхара а из яккхарга дIабода мах лохбара а йола материальни стимул хила еза. Дуккхача колхозашка, къаьстта а совхозашка къахьегамах телаш бола мах хьаяьча продукце дуккхалгеи дикалгеи хьежжа тел. Цул совгIа, премеш тел еррига юрта боахама культураш яхара план а хьайбай продукташ яхара план а кхоачашъярах, хIаьта иштта бокъонца дIадодар кIезигдарах а.

Социалистически яхье котало яьккхарашта гIойле хилийтар духьа, хьалха латтарашта карара кара тела цIе байракхаши ахчан премеши тела оттаяьй дуккхача партийни, советски, боахама органаша.

Парте ЦК январски Пленуме а зонални совещанешка а дакъа лоацаш хиннараша дийцар юртбоахама продукташ дуккхагIа яхара болхлой материальни безам тIабахийтар мел боккха лоархIам болаш да. Масала, хьийгача къих тIехьара хиннаучунга хьежжа ахчанца мах тела оттабаьб Саратовски областа Мичурина цIерахча колхозе. ХьалхагIа тешшаме 80 процент алапи лу колхоэхошта, хIаьта юхедиса 20 процент бригаде е ферме хьийгача къих тIехьара хьахиннаучунга хьежжа декъ. ХьалхагIа санна совнагIа тIателаш хиннача маьха меттел, хIанз премеш оттаяьй. Оттаяьча планал совгIа бригадаи фермаи членаша яьккхача продукцех 30 процент йола продукци лу царна. Цо материальни безам тIабахийтар берригача колхозхой планаш кхоачаш а тIехкхоачаш а яра.

Цхьабакъда, цхьайолча колхозашкеи совхозашкеи боаггIача тайпара лоархIам бац материальни стимулий. Иштта моттигаш хилча юкъарча боахамцара болхлой безам дIабоал, цар къахьегама хьинар лохлу. Колхозашка дика хьийгача къих совнагIа мах теларах а совхозашка хьийгача къига хьежжа мах теларах а дола дош денна терко е езаш а практически чакхдаккха дезаш а да, яхаш хьех Н. С. Хрущева.

Московски областа Коломенски района «Сергиевский» яхача совхозерча баьца даараш леладерий бригадира А. Карасева инициативах хьахиннай къахьегамах мах телара йола керда, аккордно-премиальни яха, прогрессивни форма. Къаьстта арахийцача брошюра тIа ювцаш я А. Карасева балха методаш. Материальни безам тIабахийтара принципо яххача тайпара из система хилар хьахьекхар опыто. Из шерра юкъе яьккхай Подмосковье. Хьаеча продукце дуккхалгеи дикалгеи хьежжа дIахо а эргайоаккхаш ца хийцача яргьяц къахьегамах мах телара формаш.

ДIахо юрта боахам тоабара боккха лоархIам болаш да машиний запасной оатхалий, автобензина маьхаш лохдеш, колхозашта тайп-тайпара льготаш луш партеи правительствои чакхдаьха гIулакхаш. Юртбоахама машинийн запасной оатхалийн маьхаш лохдар бахьан долаш керда ахча 887 миллион сом кходу колхозаша шера лаьрхIача.

Къахьегамах хьахулчоа болхлой материальни безам тIабахийтара принцип чIоагI а еш, колхозий кхы тайпа доходаш совъяхара доккхий балхаш чакхдоахаш я партии правительствои. Къахьегача ахархой реальни доходаш 1913 шераца нийсйича 1960 шера 6-зза дуккхагIа хиннай, хIаьта ворхI шера планах колхозхой доходаш 40 процент лакхлургья.

Ховш да, СССР къахьегамхой реальни доходаш алапехи къахьегамах телача маьха кхыча формаехи лаьтта ца Iеш, общественни потреблене фондашка пIолла а тIаккхеташ хилар. Цу фондай чотах хIанзале а 30 процент лакхлу бахача наьха реальни доходаш. ДIахо къахьегама овсарле лакхъяларо йиш кулийтаргья общественни потреблене фондаш кхы тIа а шеръе.

Коммунистически партеи Советски правительстваи хадданза йоакхо ю къахьегамхой вахар тоадара, дуккхача наькъех латтача ший берригача балха керттера никъ из болга а ховш.

КЪАХЬЕГАМА ОБЩЕСТВЕННИИ МОРАЛЬНИИ СТИМУЛАШ

Материальни безам тIабахийтара принцип чIоагI а еш, Коммунистически парте хадданза йоакхо ю къахьегама моральни стимулаш дегIайоалаяра хьакъехьа, боккха болх бу къахьегамхошта коммунистически кхетам балар духьа. Социализми коммунизми хьалъеча практике, хьех В. И. Ленина, материальни стимулироване гIулакхаш ха а ховш тарде деза моральни хоаставара, дуккха нах раьза болча тайп-тайпарча формашца. Эшарга хьежжа рузкъа дIанийсдеш йолча коммунистически принципага довлара шортта материальни рузкъаш Iоадаь ца Iеш, наьха сакхетам, уж шоай лоIамах, хьакхоачаш долча рузкъан боарамга хьежжа доацаш, шоай деррига хьинар тIадохийташ общественна къахьега кийча хургболча боарамга кхоачабеш лакхбе беза.

Капиталистийн помещикийн Iазапа кIалхара вай мехкара болхлойн ахархойн баьхача социалистически революце цIаккха ца хиннача тайпара лакхдаьд наьха политически творчески хьинар. Советски наьха моральни гIулакхаш чIоагIа хилар, даим цар политически къахьегамеи хьинар дегIаухаш хилар къаьгга хьахьокх деррига кхалкъо лелаеча социалистически яхьо, коммунистически къахьегама коллективаши ударникаш яха сий дола цIи яккхар духьа шерра баьржача боламо, дуккха кагирхой целинни лаьтташка болх бе ахаро, дуккхача кхыча патриотически гIулакхаша. «Яхь лелаелга, опыт дIа-юха телилга, вIаший новкъосталаш делга миллионаш болча наьха вахареи къахьегамеи боарам хулаш латтача социалистически обществе даьх вай»,— яьхад Н. С. Хрущева Сибира юрта боахаме хьалха латтарий совещане.

ХIанз ерригача мехка республикашка, краяшка, областашка, промышленностеи юртбоахамеи деррига доакъошка ССКП кургйолча XXII-ча съезда сийна шерра яхь яьржай. Из деррига халкъа яхь латтача хана хьахиннад промышленностеи юрта боахамеи продукци дуккхагIа яккхара торонаш гучаяхараи царех пайда эцараи тIадерзадаь дола Iалаьмате дика гIулакхаш.

ЦIи хезача механизатораша А. Гиталовеи Н. Мануковскеи гIулакх дIадоладарах шерра баьржаж хьажкIаш, гидуаргаш, кхыйола нух токхаду культураш лелаяра балха комплексни механизаци яра болам. ХIанз мехка колхозашкеи совхозашкеи комплексни механизаце бIаьш эзараш звеноши бригадаши я. Алхха Украине 1960 шера 40 эзар яр уж.

А. Гиталовеи Н. Мануковскеи опытах Воронежски областе комплексни механизаце 50 тракторни бригада яьй, 150 фермана механизаци яьй. Воробьевски района «ЦхьоалагIа май» яхача колхоза механизатораша Д. Косенкои Ф. Бондаренкои цIи хезача механизаторий опыт хьа а нийца, дIахо бахаб. Цу шинне цхьана 26 эзар центнер свекла хьалкхеяьй. Царца яхь лаьца ба механизатораш Кубанера Усатый, Грузера М. Гибшвили, Г. Тинашвили, Красноярски краера М. Филинов, кхыбараш а.

А. Беккер, Г. Буханько, П. Печенкин, А. Чибисов керте латтача Сибарегларча ахархой комплексни бригадаша мехка берригa колхозникаш тIахьийхаб техникеи агротехникеи Iомаяра, культураш чIоаггIа хьувкъийта, лаьттанца а хьайбай боахаме а деча балхий культураш лакхъе шерра яхь йоаржаяра. 1961 шера керда, кхы а доккхагIа толамаш даха декхар тIайийцад цар. А. Беккера бригадо 1500 гектар хулача лаьттара гектара тIара 140 пунт ялат даккха, Буханько — 2100 гектар кхулача лаьттара гектара тIара 125 пунт, А. Чибисова — 2200 гектар кхулача лаьттара гектара тIара 120 пунт, П. Печенкина бригадо 1900 гектар хулача лаьттара гек-

СЕРДАЛО
2-гIа оагI, 1 июнь, 1961 шу.

ХЬАЛХА ЛАТТАРАШЦА НИЙСЛУШ

Сурта тIа: Бетерханов Султан.

Доккхача лаьттара дуккха хьажкIаш яха. Ставропольерча хьажкIаш лелаеча П. Денисенкос дIадоладаь гIулакх хьаллаьцад «Староюртовский» совхоза механизатораша.

Тиркаца дадача доккхача кхашка гидуаргашта культиватор токхош воалл тракторист Мутаев Асхьаб. Колхозаш вIашагIкхетача хана эгтара хьалха хиннача трактористех, Виноградни яхача гIумкий юрта къаьнара вахар дохадаьча цу ханарча кагийча нахах цаI ва из. 30 шу совгIа ха я цо Виноградни яхача юртарча колхоза кхашка тракторист волаш болх бу. XIанз-м «Староюртовский» совхозаг да из лаьтта. Ший юртарча наха чIоагIа лоархI Мутаев.

Виноградни яхача юрта Совете кхозлагIа депутаталла хержав из.

— ХьажкIаш лелаерий, Ерригросийски яхь дIайолаьча Ставропольерча хьажкIаш лелаеча механизатора дIадоладаьр дика гIулакх да,—йоах Асхьаба. Аз чIоагIа раьза волаш хьаллоац из, Петр Денисенкох сай маяк лоархI аз, цунца нийсвала гIертаргва со. П. Денисенко къахьегам а опыт а са балхаца дуккха юкъара хIама долаш я. Кулгашца болх ца беш алхха машинашца хьажкIаш хьалкхее ховш ба тха механизатораш.

ДIадахача шера 100 гектар хулача лаьттара гектара тIара 45 центнер йоаккхаш хьажкIаш яьхар механизатора Бетерханов Султана. ХьажкIаш дIаелехь лаьтта дика кийчде, квадратно - гнездови хьисапе хьажкIаш нийса дIае, машинаца мугIарашта юкъера балхаш де хов цунна.

Соца яхь лаьца волча Эльмурзаев Висита а кулгаца болх ца беш алхха машинашца хьалкхеч хьажкIаш. Аз айса а ду из. ДIадахача шера 150 гектар хулача лаьтта хьажкIаш кхейир аз. Берига болх механически бир, хьажкIий мугIарашт нийса а цIена а дар. Гектара тIа 300 центнер моша доакъар даьккхар аз. Хий дуллаш доацача, лаккача моттиге уллача тха лаьтта уж дика хьийкъа хьажкIаш яр. Цхьабакъда, мел дика хиннаяле а, цох кхоачам баь Іе йиш яц, йоах Мутаева.

Ше болх беча «Беларусь» яхача тракторца укх шера 111 гектар хулача лаьтта кура хьажкIаш кхееш ва нов. Мутаев. ХьажкIаш дIаелехь деррига лаьтта ше кийчдир цо, кхо а ше дуллаш, 6 дийнахьа хьажкIаш дIайийна ваьлар, нормах 10 гектар мара йоацача 18—20 гектар а ювш. Ше уж дIайийна воаллаше а макха баькхар, хIаьта хIанз культиваци еш а ва.

Цул совгIа 170 гектар хулача лаьтта гидуаргаш хьалкхее декхар а тIаийцад цо. ХьажкIашта санна дика гIулакх ду цо царна а. ДIаелехь лаьтта дика кийчдир, квадраташ нийса йолаш дIайийр, хьалхара культиваци яь яьккхай. Оасарах хIама дац кхай тIа, цIена да механизатора кха!

Цхьан юрта вахац Мутаев Асхьаби цунца яхь лаьца Эльмурзаев Висити. Бакъда гIулакхашка вIаши хьажа вIаштIехьдоал цар. Царна шиннена а дагадоаллар цхьа хIама да — из да гектара тIара 50 центнер фуальъяьха хьажкIаш яхар.

Ставропольерча механизатора П. Денисенко гектара тIа кхеер миссел дукха еце а, «Староюртовский» совхоза довкъаш долча, йокъал латтача лаьтта дика хьажкIаш я гектара тIа 50 центнер. Иштта хьажкIаш кхейича, цар дика дакъа лоацаргда ССКП ЦК январски Пленума решенеш кхоачашъеча, хьайбай боахам дегIаболабара эша доакъарий база юллача юкъе.

ДаррегIа дуккха хьажкIаш кхее аьнна, Ставропольерча механизатора баьтIахьехам гIадбаха хьаллаьцар Мутаев Асхьаба, Бетерханов Султана, Эльмурзаев Висита, Абуев Мусас, совхоза доккхача кхьча механизатораша а. ЧоагIа бехткхаме гIулакх долга хов царна шоаш каралаьцар. Шоай лаьтта дика довзача «Староюртовский» совхоза механизатораша шоай хьалашка хьежжа нийсдеш дIадоладаьд Петр Денисенко юхь йолаяь гIулакх, даргIа хьажкIаши гидуаргаши кхеяра тIехьа шерра къовсам лоатта бу.

Эльмурзаев Висита ше хьалкхеш 306 гектар хулача лаьтта хьажкIаши гидуаргаши. Ший доттагIа волча цунгара хьокхам а ийца, уж культураш 281 гектар йолча лаьтта хьалкхееш ва Мутаев Асхьаб а. Цар дIадоладаь гIулакх берригача кхьча механизатораша хьаллаца мегаргдолаш да.

П. КОВАЛЬНОГОВ.

280 центнер свекла йоаккхаргья

«Коммунизмага бода никъ» яхача Курчалой районерча колхозе укх шера духхьашха болабелар шекара свекла кхее. Из дIайийнай 120 гектар долча лаьтта. Дика кийчо йир цар бIаьстан балхашта, цудухьа дог гIоздоаккхаш да цар кхаш хIанз.

Вай шарте XXII-ча съезда сийленца накъа яха лаьрхIача свекла лелаеча бригадо социалистически декхараш тIаийцад ше лелаеча 120 гектарах хIаране тIара 220 центнер шекара свекла яккха аьнна. Цхьайолча звеноша кхы а доккхагIа декхараш тIаийцад. Масала, Лабаева Хаврас кулгалдеча звенос лаьрхIаг хIара гектара тIара 280 центнер яккха.

Ханнахьа а дика а свекла дIаерах тIа а дика яьннай уж. Цхьабакъда, царца цхьана тIадоагIа оасар а. XIанз свекла нийлхъеш а оасар деш а ба свекла лелераш. Из маьхера культура дика тIаяьнна а оасарах щIена а я Лабаева Хаврай кхай тIа. Що Киргизски ССР-е яхаш йолча хана а лелаяьй свекла. Из культура лелаеш пхе шера йоаьча опыто дукха хIамаш йомадаьд Лабаевайна шекара свекла кхеяра даькъе: малагIа тайпа а мелла а удобренеш тоха еза, уж дIа мича хана е еза а царна Іунал мишта де деза а. Свекла нийлхъе а оасар де а эгтара хьалха араяьлар Лабаевай звено. 10 кхалсаго 9 дийнахьа йистебаькхар из хала болх. XIанз дика дегIайоагIа свекла. Цхьабакъда, уж хьувкъилга Лабаевай звенос беча балхах тийша хинна Іац. Агронома новкъостал а хьехам а эш, цхьабакъда, бIаьстан балхаш доладелча денз цкъа мара цу звеной участке енаяц агроном нов. Захарова. Лордех летача нIанаша свекла йоаю.

7—8 ди хьалхагIа цу хьакъехьа агрономага хоам баьб звенос, цхьабакъда, зулам дерашца къовсам лоаттабара деш цхьаккха хIама дац. Царца къовсам лоаттабара сихха оарцагIа хIана ялац нов. Захарова? НIаний дIадахара эшаш йола молхаш —дуст складе шортта йолаш я. Эшар хIама дац агронома Захаровайна ший декхараш цIена кхоачашде ца ловлга мара.

Ь. БУЗУРТАНОВ,
(тха корр).

Лийрхlачул шозза дуккхагlа йоахаргья хьажкlаш

XIара гектара тIара 60 центнер хьажкIаш яхар духьа Ерригросийски хьажкIаш лелаерий социалистически яхь йолаяра хьакъехьа хиннна хоам вай йоккхача ДIаьхен массайолча моттигашка дIа а баьржа, ужхаза, Кавказа лоамашта юхе кхьчар. Нохч-ПалгIай мехкара дуккха бIаьш йоа хьажкIаш лелаерий бригадаши звеноши, цу даькъе Шелковской районера яраш а йолаш, цу сийлахь-боккхача болама юкъейолх шоай производственни толамашца хьамсарча Коммунистически парте XXII-ча съезда нажа яхар духьа.

— Тхо а хургдац юстара. Звеной берригача члений цIерах аз дош лу, хьалхагIа айса аьнача тайпара 30 центнер яккха ца Іеш, тхоашка леладе хьаденнача деррига лаьттах хIара гектара тIара 60 центнер йоаккхаш фуальъяьха хьажкIаш яха,— аьлар «Коминтерн» яхача колхоза звеньевая йолча Попова Марияс дукха ха йоацца хиннача шоллагIча комплексни бригадерча хьажкIаш лелаерий собране.

— Нийса да Марияс яхар. Кхычар а хьаллаца цеза из,—аьлар бригадира Ефтей Арефьевич Табацкова.— Хозахета даь мичад кхашка вай кхо дехкар, хьажкIаш дIае лаьтташ тоадар, лаьттах тIоадал чуйолийташ хиш дехкар.

Бригадерча хьажкIаш лелераша лаьрхIад хIара гектара тIара 60 центнер йоаккхаш фуальъяьха хьажкIаш яхар духьа массайолча звеношка къовсам болабе. Ыаьстан юхьхе денз массайолча участккашка квадраташ нийса хилийтар духьа къахьийгар механизатораша. МугIарашта юкъе урагIа а пхорагIа а механизированни обработка е йиш хулийт цар.

Залина Лидай, Федотова Надеждай, Попова Марияй кхаь звенога лелае дIаенна 650 гектар хьажкIаш я. ХьажкIаш тIа маяьллинге а дерригача кхашка маккаш даьхар, хIаьта цул тIехьагIа урагIеи пхорагIеи культиваци йир. Лакхача овсарленца къахьегаш ба хьажкIий кхашка механизатораш Кандауров Иван, Асаев Мовлади, комсомолец Гордейчук Виктор. ХьажкIаш дIаювча а мугIарашта юкъе обработка еча а цар шоаи агрегатаццца 125—140 процент кхоачашъю дийнахьа йола нормаш.

Даь даьннар кхоачамболаш дацар хьажкIаш хьувкъаяра. Укх шера бIаьстан юхье йокъал эттача хана эггара хьалха тIоадал чуйолийташ хий диллар дерригача кхашка, цул тIехьагIа сихха тIайолаелар хьажкIаш.

ШоллагIа культиваци яь бовлаш латт механизатораш. Агрегаташта тIехьха хьажкIаш нийлхъеш а хIаьта тIа ца яьннача кулгашца уж дIаювш а ба звеношцара хьажкIаш лелераш. Ледарло еш бац мелиораторраш а. Массаза а терко ю цар лаьтта декъа-тIаьда миштад хьожаш.

Шоай берригa низ оарцагIбаьккха къахьегаш ба колхозхой укх деношка. XIара гектара тIара 60 центнер фуальъяьха хьажкIаш яха аьнна шоаш денна дош кхоачашде гIерт уж.

С. СУЛИН.

Очерк

Даьхен сий доахараш

БОЛХЛОЧУНГАРА КУЛГАЛХОЧУНГА

Города гаьна йоаццаш, яьржжа ядаш цехаши мастерскеши а йолаш, улл Киргизски республика йоккхагIа йолча промышленни центрех йола Токмакски шекар ду завод. Заводо болх мишта бу хьожаш дар тхо.

— Мишта хийтар шоана тха машиннаькъа - транспортни отдела болх? — хаьттар тхога завода директора Аксакалова, тхо дIадаха деннача ханна. — Дика баций болх? — Оаха бакъдир цо яхар. Бакъда, моллагIа волча кулгалхочоа ховргдац болх иштта вIаштIехьбаккха. Гуш дар укхаза хьийзар дикача организатора кулг хилар.

— Яриханов Ахьмада участок я ер. Тха болх ца кхетабеш волча сага укхаза де хIама дац аьнна хетадала тарлу, цхьабакъда, тхона эттара лоархIамегIа йола моттиг я ер,—белгалдаьккхар завода директора. — Укх тIа вайта мала хьожоргва ца ховш еррамо лоархIамера моттиг тийша а тийша кулгалде хьанга лургъя ца ховш лелаш дукха ха, яьккхар оаха, тIаккха, юххера а новкъост Яриханов къоаставир оаха. ХIаьта болх миштаб шоана гуччахьа ма дий. Дика кулгалхо ва! Массаза а болх дукхагIа а дикагIа а бе гIерташ хул цун участке!

* * *

... Са довш латтар. Чубузаш латтача маьлха цIеча зIанарех завода гIишлой, цIеной, гаьний дIаьхха Іындоргlаш утттар. Кабинета кора кIалхара буц денна тIалаьттача маьлха зIанараша бос боабаь, матара а яха ягIа.

Яриханов Ахьмад мара саг вацар кабинете. Балха ха йистеяьнна дукха ха яр, цхьабакъда, цIаваха дог дагIацар. Болх, оалаш мадарра, къамаргага кхаччалца бар. Цаькха а моттигаш хиннай вагонаш сеца латташ, наькъа боахама гIулаккаш дика лелац.

Наькъа боахама балхаца долча кхоачамбоацарий хьакъехьа отдела начальникага мелла дукха дIадийцача, а кхы уж дIадахара деш хIама дац. Ший кабинете чу а венна, цхьаннахьа а ара ца воалаш вагIа. Дош ала а витац энжий баге етташ, хIаьта кулгалхо-м массаза а бIаргалургволча хила ма везий, дукха бIаргаш да цунгахьа хьежаш, хIара цун гIулакх зувш, шоашта хетачох соцам беш.

— Укх тайпара кхы дIахо баха йиш йолаш бац ер болх, — ший кабинете ваттIача уйла йора Ахьмада.— Кхоаннехье а парторгаца долчча бесса дувцаргда аз ер.

Аравала кийчлуш из волча ханна, телефоно гIийлла техача гургало уйлаш юкъахьяьхар цун. Укх тIехьарча хана цIаккха а вийхавацар из директор волча ха яхачул тIехьагIа. Цхьа наьха санна доккха хIама хиннаЧоа тара да ца, аьнна хийтар Ахьмада, тIаккха сихха, нагахьа эшаргхуле а аьнна транспорт лелара график хьа а йица, дIаараваьлар.

Завода директора кабинете совещани яр. Укхаза бар цехий начальникаш, цхьабола болхлой, партийни организаце секретарь нов. Найдис, завода завком Синицин, кхьбараш. Деш хинна къамаьлаш дар кхоалагIча квартала план кхоачашъяра итогий хьакъехьа а йитлагIча квартала декхараш дувцаш а. Шоашта хет-хетараш дувцар гулбеннараша. Ахьмад хьачуваьннача хана совещани йистеяла йоаллар.

— Хатта хIама долаш саг вий?— аьнна хаьттар новкъоста Аксакалова. —Нагахьа санна веце, кхоана денз гIулакх дIадоладергда оаш. Воай дош кхоачашде деза вай — шекара свекла чакхъяккхара план 25-гIа декабрь тIакхачалехьа кхоачашъе еза вай, — аьнна чакхдаьккхар цо ший къамаьл.

Кабинете завода парторг, завкома председатель, кадрай отдела начальник, Ахьмада вовзаш воаца парте райкома болхло юхевисача хана, завода директора Ахьмадага хаьттар:

— Миштад хьа гIулакхаш, хьай балхах тхона дувца керда хIама дий хьа? — аьнна.

Деннача хаттарга а цу чура бараш шийна кIирбенна бIарахьежарга а хьежача, Ахьмада хайра, ше цхьа моллагIча къамаьла ца вийхалга. Дуккхача шерашка заводе цхьана болх беш волаш дика байзабар цунна ший кулгалхой. Иштта ха яхача хана моллагIча къамаьла ца вехилга а ховра цунна.

Са хьувзадеш, цхьан юккъа тIехкадаккха йолаеннача заводо биззача низаца болх бу дукха ха яр. ДIиффузораШта, элеваторашта, насосни транспортирашта ремонт яьчул, тишъеннача а ремонт е езача а оборудованена меттел керда яр оттаяьчул тIехьагIа юха а болх бе йолаелар завод, арайолаелар республике а цун доазонел арахьа дIакхохьийташ а йола продукци. Иштта болх лелача цхьан дийнахьа балхара ваьнна Ахьмад цIаваха кийчвеннача ханна, сихха директор волча вийхар из, хIаьта сайрийна дешарца дукха къахьега дезаш вар из. Машиннаькъа транспорта инженераш кийчбеча Ташкентски институте заочно дешаш студент вар из хIанз. 1960 шера болх беча кагирхой сайрийнарча школе итт класс йисте а яьккха, кхы ди ца доадеш институте деша ваха кийчлуш вар Ахьмад, хIаьта дIачуецаш хоатта экзаменаш дика дIа а енна, шийна дагалаьттар кхоачашдир цо — хIанз Паччахьалкхен технически вуза студент-заочник ва из.

— Аз чIоагIа дехар ду Хьога, новкъост Джетыбаев, — телефонаца къамаьл дора цо керда веначa завкома председателаца, — тхоаш лоархIадергда тхо, дергда оаха, цхьабакъда, цунна новкъостал де-м деза. Ях, хIаа, дом отдыхе ваха путевка яла еза. Хургийий?! Баркал... — Сихха телефона трубка Іо а йилла, из гIулакх ше вIаштIехьдаккхарах гIадваха а волаш, араволавелар из.

— Хой хьона, Ахьмад, — къамаьл доладир Аксакалова, — хIанз сихбеннаб заводера болх, массехказа тIакхийттай машиннаькъа-транспортни отдела грузооборот. Лоаца аьлча, хьона кхы хьалхадаха а дезаш, хьайна хов хьона... балха ди йистедаьннад, заводе нагахьа саг вац, хIаьта йотта езаш массехк вагон а я. Хьай болхлой боалабе хьажал.

— Сайна тIадилла моллагIа а гIулакх кхоачашде кийча ва со, хIаьта де йиш мел яр дерг а да.

Ший отдела конторе дIачуводаш, новкъа, болхлошка дIахайтар цо вагонаш йотта езаш моттиг нийсъеннилга а цита новкъостала бахка безилга а.

Массехк сахьат даьнначул тIехьагIа, болх йистебаьннаб яхаш, ший начальникага хоам беш вар Яриханов.

— Селла сиха йистебаьнней? — хаьттар директора кабинете ваьгIача парторга Захарович Шая. — Цхе сахьата итташ тоннаш тIайоттийтача хьох фу аргда ма хац сона.

— Со ма вувца Іа, Шая Захарович, болх баьраш бувца Іа.

Иштта чакхдаьккхар Яриханов Ахьмада 1960 шу. Кхо шу да Ахьмада из лоархIамера болх дIакхуьхьа, хIаьта сийлахь-йоккхача семилетка кхоалагIча шера хьалхарча кварталера мухь дIакхахьара йола план цун отделерча болхлоша 116 процент совгIа кхоачашъьий.

XIара бетта 25-ча дийнахьа кхоачашъю мухь дIа-юха кхахьара план тIаийцача доккхийча социалистически декхарашка хьежжа. Наькъа боахам массаза а дикача хьала тIа хул цу участке.

... Къастача хана Ахьмада белгалдаьккхар:

— XIанз поездаш лелаяра юкъера цхьадола кхоачамбоацараш дIадаьха тхо даьлча, тешшаме ала йиш я, шера йола тхоай балха план, оахош аьннача тайпара, хьамсарча парте XXII-ча съезда сийна ханал хьалха кхоачашъергья, аьнна.

Гаьнна лоамашта тIехьашкахьа йисаяр малх лепа Киргизстан, Казахстана аренашка гIолла бухь билла йодар поезд, хIаьта са уйлаш дукха ха йоаццаш кхаьхегама гIулакхашка со хьийжача нахаца яр. Уйлашца царна юха тIа а ваха, аз уж кхычарца нийсбича, цхьан деша тIа соцар са уйлаш: вай Даьхен тайп-тайпарча миIингашка, тайп-тайпарча балхаш тIа йола уж беррига нах шоай уйлашца, гIулакхашца цаI шоллагIчох вовзаргвоацаш хилар. TIаккха юха а вай лаьттан тIа кхы тайпа нах хила йиш а яц» яха уйла йоссар са дег чу.

Р. НАУРБИЕВ,
(тха спец. корр.).

ТIакхетийтаргья шура

TIехь-тIехьагIа яржаш латт Наурски районера хьайбаш леладерашта юкъера социалистически яхь. ЧIоагIа оарцагIбаьннаб уж парте XXII-ча съезда дикача къахьегама толамашца накъа бахара. Районерча доярка юкъе хьалхара моттиг лелаю укх шера дIабахача пхе бетта хIара Іаттагара 1500-нел тIех килограмм шура яьккхача Калиновски совхоза доярка А. Труфанова. XIара Іаттагара 1500 килограмм гаргга шура яьккхай «Терский» совхоза доярка Лунева Марияси Ленина цIерахча колхоза доярка Хаженова Вераси а.

Района хьайбаш леладара хьалашка диллача дика толамаш да уж. Укх ахнан бетташка кхы а дикагIа толамаш даха лерхI цар. Иштта къахьега цар вIаштIехьдоал лерттIа хьайбашта гIулакх дарахи уж дика кхабарахи.

Ф. КРЫМОВ.

тара тIара 100 пунт ялат даккха декхараш тIаийцад.

Сибарегlен юрта боахама дикагIа болча болхлой совещане Н. С. Хрущева дийцар баьх долча лаьтташка хьахиннача юрта боахама комплексни бригадий къахьегама кердача форма опыт колхозашка юкъейолаяра мел боккха лоархIам ба. Цу бригадаша цхьана вIашагIтох кхай тIарча балхеи хьайбай боахамеи хьашташ. Ялат, доакъар, дулх, шура йоаккхаш беча балха тIехь шера моллагIча хана а болхлой низах дика пайда эца йиш кул цар. Лаьттеи техникеи цхьан кулгашта бе йоаллача хана «из къахьегами производствои вIаштIехьъяккхара форма колхозни строй дегIайоагIача кердача этапо маяхкара я»,— аьннад Н. С. Хрущева.

Из бакъду Алтайски края «Страна Советов» яхача колхозерча А. Беккера комплексни бригада балха опыто. Бригадаца ва 53 саг, царех 25 механизатор а волаш. Диъ шера хадданза юккъера лаьрхIача гектара тIара 23,3 центнер ялат даьккхад цо. 1960 шера ялата цхьан центнерага 20 сом мара дIадаханзар. 1961 шера ше санна дукха ялат даккха лоалахой Іомабе новкъостал де лаьрхIад бригадо. Из де лерхIаш цар лаьттах шоашта 200 гектар участок къоастае дехар даьд нов. Беккера механизатораша. Из участок хьалха ю зябь еш оахаргья цар, шоай дика фу дIадуьргда, хIанзалца гектара тIара 9—10 центнер мара ца яьннача 20 центнер а йоаккхаргья.

Цу гIулакхо хьахьокх тIехьаюсача колхозаштеи совхозаштеи новкъостал де уж тIехьакхее шоаш бехктокхаме хеташ дикагIа бола болхлой хилар. В. Гагановас дIадоладаьча гIулакхаца перекличка ю цо. Из вай вахара чухь керда, безаме гIулакх да, цунца хьагучадоал советски наьха сакхетам боккха хилар, цар шоай общественни декхар дика кхетаделга.

Коммунистически парте хьаллоац моллагIа дале а, наха дIадоладаь творчески гIулакх, дегIайоалаю цар къахьегама стимулаш. Алхха 14 шера (1946—1959 ш.) вай мехкарча 7927 къахьегамхочоа Социалистически Къахьегама Турпала йоккха цIеннай, 2536 сага СССР-а орденаши медалаши еннай.

Промышленностеи юрта боахамеи къахьегамхой творчески инициатива кхоачалургбоацача хьасто бизза тешам лу коммунизм хьалъяра планаш толамца кхоачашъергхилара.

ДИКАГIА ЙОЛА ОПЫТ — ДЕРРИГАЧА БОАХАМАШКА

Ший низ нийса лархIа, кхоачамех пайда эца, къахьегама дикагIа йола методаш Іомае, новаторий опыт йовза еза.

Боахам хьокхаме, дика лелабара, къахьегама овсарле лакхъяра тIабода никъ хьахьувкха маякаш аьннад Н. С. Хрущева юртбоахама производства дикагIа болча болхлоех. Цу маякий низи боккха лоархIами латт цар колхознии совхознии производства хIара даькъа юкъе кхоачалургйоаца торонаш гучайоахаш хилярах, шорттача рузкъана тIабода никъ цар хьахьокхаш хиларах. Боккхача лоархIаме да дикагIа баршкара Іомабала кхыбараш тIахьехарал совгIа, дикагIа йола опыт балха юкъейоалае вIаштIехьдаккхар, ерига производство нийса вIаштIехьъяьккха тIехьадусача боахамашта практически новкъостал дар. Кердадар, дикагIдар юрта боахама, юкъедоаладарга закона низ кхачийта беза. Советий Іаьдал эттача хьалхарча бетташкехь а В. И. Ленина белгалдаьккхад: «...Вайга йиш а я вай декхарийла а да хьокхама низах хьалхагIа моральнии цул тIехьагIа низагIи юкъехьош йола Советски Россе къахьегам вIаштIехьбаккхара образец е», аьнна, (Соч., т. 27. оагI. 177).

Цу хьакъехьа хьехам луш я ССКП Одесски обкома опыт, цо ший ханнахьа хьаллаьцар дикагIа болча механизатораша дIадоладаьр, 1960 шера сихача скоростех болх беш вив эзар совгIа тракторист ва, цу гIулаккхо йиш хилийтар 15—18 ди а ца доаккхаш 9 дийнахьа ялат чуэца, хIара гектара тIара 1,2 центнер йолаш 737 эзар тонн ялат ца дойташ кходе.

Дикагlа йола опыт я ерригача областашкеи республикашкеи, из майрра производствана юкъекхухьача дика толамаш а доах. Мехкарча ахархоштеи хьайбаш леладераштеи боккха пайда бахь Е. А. Долинюка, С. Д. Виштака, А. М. Ладане, Антон Бартулиса, Анна Лелюка, Анна Ивкинаи, кхы дуккхабарий а дикача опыта школаша. Массанахьа а дикагIа йолча колхозашкеи совхозашкеи уж тайпа школаш йохкаре бакъахьа яр. Масала, хIанз Украине дикагIа болча болхлоша гектара тIара 1000—1200 центнер хьажкIий моша доакъари 60—80 центнер ялата лаьрхIа хьажкIаши йоах, хIаьта ерига республика хьаийцача 167 центнер хьажкIий моша доакъари 15 центнер ялата лаьрхIа хьажкIаши мара яхац.

Социалистически общества хьалашка кердача, прогрессивни долчо массаза а шийна никъ боаккх. Цхьабакъда, из кердадар шеррача новкъа даккха новкъостал де деза цунна, из де деза общественноста низаца а закона низаца а. Из новкъостал низ болашагIа хургда, нагахьа санна дикагIа йола опыт юкъейоалаелга къахьегама моральни а материальни а безамца хадданза чIоагIдеши шерра хьаллоацаши хуле.

XIанз, ССКП съездага кийчлуча хана, партийни, советски профсоюзни, комсомольски органий доккхагIчарех цхьа дош да Іилманеи дикагIа йолча опытаи карагIдаьннар шерра юкъедоаладар. Цу тайпарча наькъаца йиш хургья мехка хадданза къахьегама овсарле лакхъе а юртбоахама продукташ чIоагIа дуккхагIа яха а.

В. КОСАЧЕВ,
экономически Іилмай кандидат.

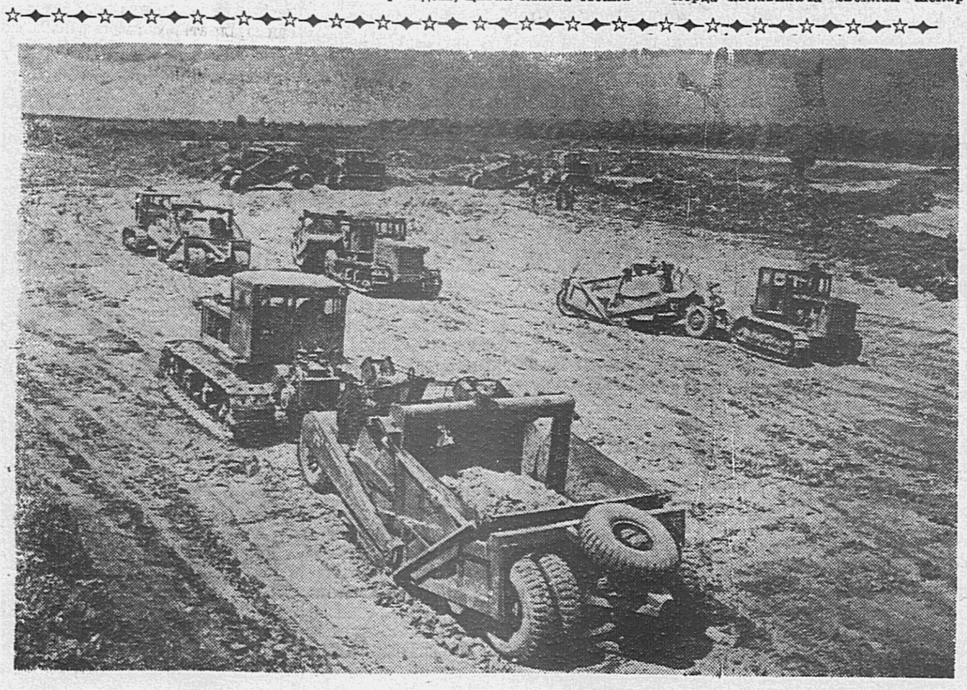

Краснодарский край. Октябрьски хий Іоаду моттиг еш я «Краснодарводстрой» яхача треста № 4 йола гIишлошъяра-монтажни управлени. Чибийски ушалаш дIаяхареи хий диллареи система йоккхагIчарех цхьа звено хургья из. Хий Іоадеча моттиге сецадергда Супе яхача додача хих детталуш дола догIан а лай а хиш, хIаьта цунца Краснодара города йистерча зонерча, Октябрьски районерча, Адыгейски автономни областерча колхозийи совхозийи лаьтташ Іаьржа хий тIакерчаргдоацаш мукъадарца. Ахкан хана баьца даарий культураш дIайийнача 3200 гектара тIа хий дулларгда.

Сурта тIа: хий Іоадергдолча моттига бух кийчбеш латт.

Е. ШУЛЕПОВА сурт.

ТАСС фотохроника.

Тахан бераш лорадара Ди да

ВАЙ КЪОНА ТIЕХЬЕ

Дика кхетам лу кагийча бераша вай республикерча Горздравотдела № 22 йолча детясле. Цига мел кхедеш дола бер дика Іомадеш, кхетам, хьаькъал луш леладу. Бераша ишшта гІулакх дара мел эша хІама Іалашдаьд. Цудухьа доаггІача тайпара шоай низ кхо ца беш, дайи ноанойи раьза хурболча тайпара леладу воспитателаша бераш.

Детясле дерригаш а ткъаь иттанел совгІа бер да. Цар массане а кхаь шерал совгІа ха яьннаяц. Оттаяьча графикех гІулакх ду детясле дерригача бераша, доккхагІа долча бераша сакъердаме берий книжкаш деш, стихотворенеш Іомаю, тайп-тайпарча ловзоргех ловзийт.

Тахан, Дунен халкъашта юкъера бераш лораду ди дездеш, прогрессивни мел долча адамаша цІаькха а дІахойт тІакхувш йолча тІехьен вахари ирази чІоаггІа лораде лаьрхІа шоаш хилар. Массайолча континенташкарча дог дика долаш мел болча наха, даьшта, ноаношта лов хІара дезалий цІагІа ираз чудар, бераша массаза сийрда малх хьежар, царна тІехь массаза машара сигале хилар, шоай халкъий вахар тоадар духьа уж хьалкхер а цар къахьегар а, тІема унзара гІулакхаш цІаккха йолча хана царна бІарга ца довр.

В. ГУЛЬ,
№ 22 йолча детясле заведующи.

Ираз дола берал

Дерригдунен тІарча цхьаккха паччахьалкхено ца еча тайпара берий йоакхо ю Коммунистически партеи Советски правительствеи. Шерагара шу массаза доал лакхлуш йоагІа вай мехка бахача къахьегамхой хьал-торо. ТІехь-тІехьагІа духхагІа хулаш латт берий учрежденеш: школаш, интернаташ, детсадаш, детяслеш, берий клубаш, пионерий дворецаш. Паччахьалкхено миллионаш сомаш ахча тел духха бераш долча ноаношта. Бераша эггара дикагІа мел дола хІама дІалу вай Советски Іаьдало.

Цхьайтта шерал совгІа ха яьннай Дерригдунен тІарча прогрессивни общественносто 1-ча июне Дерригдунен тІарча халкъаша бераш лорадара ди дезду. Цу дийнахьа берий вахарахи унахцІено лораярахи лоаттабеча къовсама итогаш ю.

Тахан вай мехкарча халкъаша санна Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхоша а дезду Дерригдунен тІарча халкъий бераш лорадара ди. Вай республикерча промышленни предприятешка, иштта кхыдолча боахамашка балхаш деча къахьегамхой бераша хьайийла дукха детсадаши детяслеши я. Цига дика Іомаду бераш, коммунистически кхетам лу, цунца даьштеи ноаноштеи чІоагІа оатто ю. Иштта дика йоакхо еш леладу бераш «Красный молот» яхача завода № 68 йолча детсаде. Цу детсаде хІанз завода болхлоша, кхыча предприятешкарча специалисташа 100 бер кхувл. ЧІоагІа гІулакх ду берашта детсада коллективо. Дерригa детсадера бераш сурташ дехка, тайп-тайпара стихотворенеш еша, иллеш ала, художественни лепка е Іомаду, хІаьта каст-каста сакъердаме прогулкаш ю, фаьлгаш дувц.

Вай ханара бераш ираз долаш, хьаькъал долаш хилийтара, боаггІача тайпара кхетам балара низ кхобац тха коллективо, йоах детсада заведующе Загребельная Марияс.

Дукха ба детсада коллективаца белгалбаха мегаргболаш, шоай болх дика бовзаш воспитателаш. Царех я Растаргуева Лина, Радионова Анна, иштта кхыбараш а. ЧІоагІа дукха беза уж берашта а берий даьштеи ноаноштеи а.

Цу дерригача гІулакхаша хьахьокх Советски Іаьдало вай мехкарча къахьегамхой берий чІоаггІа йоакхо еш хилар.

Т. УЖАХОВА.

Клубайи библиотекайи болхлой—кхашка

Ахкан балхаш сихденна ха я хІанзара яр. Наьсарен районе хьажкІаши кхыйола культураши дІайийна баланза бале а хьатІаэттай цхьайолча культурашта — коартолашта, гидуаргашта культиваци ю, оасар ду ха. Цудухьа беррига низ кхашкарча балхашта тІабахийтача хана культучрежденей болхлой декхарийла ба къахьегамхой балхах мукъабаьннача хана царна тайп-тайпара керда газеташ кхахьа, лекщеш еша, кино, концерт хьокха, художественни литература лоатта де.

Из гІулакх дика леладу районерча библиотекайи клубайи болхлоша, кинномеханикаша. Цхьа ди дІадодац Ф. Долгиева, З. Евлоев, Х. Марзиева, иштта кхыбараш а кхашкарча станашка, ферме керда газеташ йийце ца болхаш, беседаш ца еш.

Района культучрежденей болхлоша юрта боахама къахьегамхошта «СОКП ЦК январски Пленума решенеш толамца кхоачашъергья вай», «Мишта накъа гІоргда вай СОКП XXII-ча съезда» яхача, иштта кхыйолча темах беседаш ю.

Хьалха латтарий опыт дІайовзийт, гойтара агитаци дика лелаю.

Цхьабакъда, из болх массанахьа лелабац иштта дика. Масала, ледара вІаштІехьбаькхха ба массово-политически болх ТІой-Юртарча культура ЦІагІа (директор нов. Х. Албаков), Аьлтий-Юртарча клубе (заведующи нов. М. Мальсагов), иштта кхыбараш а. Цар массане а терко е еза кхоачамбоацараш дІадахара.

У. АБАДИЕВ,
Наьсарен района культура отдела заведующи.

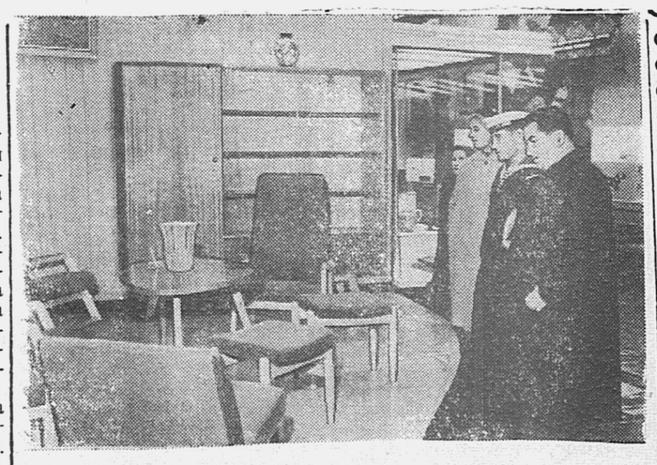

МОСКВА. Ткъаь итт художественни говзал йолаш бола мастераш кийчбу мехка ремесленни училищеша. Сага вахар хоздеш йола дукха хІамаш ю цар дахчах, кхерах, ингалех, металлах, пластмассах.

Къонача мастераша даь балхаш довзийт СССР халкъа боахама карагІдаьннарий Выставкерча «Къахьегама резерваш» яхача павильона кердача зало.

Укхаза хьокха оттадаьд № 18 йолча каслински училищерча дешархоша лоаладаьча чонах даь художественни балхаш. Черновицкии Рижскии художественно-ремесленни училищешкара инкрустированни паннош, горельефаш, виртуозий-краснодеревций кубкаш.

Кхерех яьча художественни хІамаша хоза даьча догамаша, кІадаша, аттагІа йолча конструкцех яьча хІанзарча мебело, дукккача кхыча хІамаша хьахьокх хозача хІамашца безам хилар а къонача мастерий йоккха говзал а.

Сурта тІа: Креслашкеи диванашкеи пружинашта меттел паралан яха керда материал а йохийташ, город Ригерча № 17 йолча художественно-ремесленни училище производственни дешар Іомадеча хана дешархоша кердача, аттача яьккхача конструкцех хьаяьча мебела гарнитурага хьожаш латт павильоне баьхка нах.

О. Кузьмина сурт.

ТАСС фотохроника.

Бераша дика салоІаргда

Шаьла района Сержен-Юртарча, Октябрьски района 58-ча участкерча, город Орджоникидзерча пионерий лагерашка нефтяникий а химикий а 3,300 беро салоІаргда укх аьхки. Соахка аьхки салеІачарел 300 бер дукхагІа да уж.

ХІанз уж еррига лагераш басараш хьекха, кІираш теха, еррига цІен ченаш цІенъяь, мебель оттаяь, бераша дика салоІаргдолаш кийчъяьй.

Сержен-Юртарча лагере керда баьца дааранштеи коартолаштеи лаьрхІа кладовой хьалъяьй, Октябрьски района 58-ча участкера лагере даа хІама кийчду кухни а склад а дикка шеръяьй, г. Орджоникидзерча лагере клуб хьалъяьй.

Алма-Ата. Студенчески бульвара республикански партийни школа.
В. Позденко сурт.

ТАСС фотохроника.

Вай студенташ болча

ДОТТАГІЛЕН ДЕЗАЛЦА

Юкъера школа йистеяккха дукхха ха хьалхагІа денз уйла ю школьника ше дІахо хьоргболча вахара наькъа, каразцартйолча говзала. Дукхха дукхагІа йолча хана шийна дага яьлла, ший дего дукхагІа къоабалъяь говзал Іомае волалу зІамига саг школа йистеяькхачул тІехьагІа лакхерча дешара заведене а вахе. Бакъда, советски кагирхоша бе-башха ца хеташ кхаржац из ший вахара никъ. Эггара хьалха, ше хержача говзалах Даьхенна, советски халкъа, вай мехка коммунизм хьалъяра гІулакха мел пайда баргба, мел чІоагІа из говзал эш кхьожаш уйла ю цо.

Иштта шоаш дукхагІа могаеш йола вай республика эшаш болча специалистий говзал Іомаеш ба Ростоверча лакхерча дешара заведенешка дешаш бола, Нохч-ГІалгІайчера баьхкараш. 80 совгІа нохчои гІалгІаи ва укхаза юртбоахама, машиностроене, машиннаькъа транспорта, инженерно-строительни, финансово-экономически, медицински институташка, университете дешаш. Бакъда, боккха кхоачамбоацар лархІа дезаш да царна юкъе мехкарий кІезига хилар.

Кхо шу, диъ шу дІадаьлча хІанзарча студентех инженераш, лораш, хьехархой хургба, шоай къоналца, низаца хьамсарча Нохч-ГІалгІайчен вахаре, из дегІа-йоалаеча, цун культура лакхъеча хьинаре дакъа лаца цІабоагІаргба уж.

Вай республикера баьхка дукхха дукхагІа бола студенташ дика дешарца а общественни вахаре хьинаре дакъа лацарца а белгалбаьнна ба. Дика кхетаду цар шоашта хьалхашка латта декхар, хам бу шоай говзала, шоаш каралацача гІулакха. Масала, инженерно-строительни институтера Байсангуров комсомола курсовой бюро секретарь ва, медицински институтера К. Басханови С. Мациеваи группкомсоргаш ба, университете дешаш вола студент-историк С. Керимов студентий научни кружоке дІаязвеннав, хІаьта Нохч-ГІалгІайчен историех дола дешаш Іомадеш ва. Института общественни вахаре хьинаре дакъа лацарах мединститута директора ший приказаца хоастабаьб студенташ Басаеви Басханови.

Цу тайпара шоай гІулакх дика леладеш студенташ дукхха а ба Нохч - ГІалгІайчера баьхкарех. Иштта барт тайна цхьа дезалхинна дах тхо студентий доттагІлен дезалца.

Берригача советски студенташца—эрсашца, украинцашца, гуржашца, черсашца, иштта кхы дукхача къамех баращца цхьана доккхал ду оаха Гагарин Юрена карагІдаьннача доккхача гІулакхах, тамаш ю халача Антарктиде ше шийна операци яьча къонача хирургах.

Сакъердаме хул тха занятеш йистеяьнначул тІехьагІа культурно салоІилга а. Дукхха вІашагІа а кхийте кино, театре, музее ух. Бакъда, бІаргадайна керда кино-фильм, спектакль чудаьхкачул тІехьагІа общежите чІоаггІа терко тІайохийташ оаха ца дувцаш дисац. ХІаьта дукха ха йоаццаш мединститута общежите тайп-тайпарча къамех болча студенташа оттадаь концерт хилар.

Ишттача гІулакхашца, дукха боккха лоархІам болаш уж деце а, тхошкара доагІар деш, вай республика дегІайоалаеча, вай мехка сийрда вахар дуллача дакъа лоацаш да тхо, Нохч-ГІалгІайчера даьхкараш.

М. КОТИЕВ,
Ростоверча мединститута студент.

ИСКУССТВА ДНЕВНИК

Йоккха программа кийчъяьй вай республикерча районашка бахача къахьегамхошта укх ахкан сезонах хьокха Лермонтова цІерахча эрсийи Х. Нурадилова цІерахча Нохч-ГІалгІайи драматически театрай коллективаша. Сакъердаме я цар оттаяь репертуар.

Районашка ахкан гастролеш дІайолаергья Лермонтова цІерахча эрсий театро 31 мае денз. Эггара хьалха спектаклаш оттае лаьрхІад театро Сунженски, Первомайски, Ачхой-Мартановски районашка. Цар оттаергья «Вейна воІ», «Иркутски история», «Камаьрша сайре» яха, иштта кхыйола спектаклаш. Уж спектаклаш оттаергья цар кхыйолча районашка а.

Нохч-ГІалгІай республикерча районашка бахача колхозникашта, шурийтоварни фермай болхлошта, иштта кхыйолча юрта боахама специалисташта сакъердаме хургйола спектаклаш оттае ахканарча гастролешка гІоргба Х. Нурадилова цІерахча Нохч-ГІалгІай театра артисташ.

Театро Новогрозный яхача поселке, Ножай-Юрта, Хасой-Юрта «Мехкаш Мирзе», «Майра Кикила», «Марнана», «Лоаман йоІ», иштта кхыйола спектаклаш оттаергья. Х. Нурадилова цІерахча Нохч-ГІалгІай театра коллективацара артисташ тешаш ба шоаш районашка оттае лаьрхІа спектаклаш дика чакхъярехиларах.

Вай республикерча театрай коллективаш ахканарча гастролешка яхарга хьежжа Советски Союза тайп-тайпарча городашкара театрай коллективаш йоагІаргья Грозне укх аьхки гастролешка.

Цул совгІа, вай республике гастролех укх аьхки йоагІаргья Саратовски оперни, Харьковски драматически театрай коллективаш. Геттара сакъердаме хургья Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен филармоне программа. Цига йоагІаргья вай мехка цІи хеза Пятницке цІерагІа йола хор, Блехмана эстрадни оркестр, иштта кхы а.

Т. КЕРИМОВА.

ДІайолаеннай музыкальни комеде театра гостролеш

30 мае Грознерча Лермонтова цІерахча театре «Цирко цІераш лотаю» яхача оперетта (Ю. Милютина музыка, Я Зискинда пьеса) дІайолаелар Ставропольски краерча музыкальни комеде театра гастролеш.

Спектакль дІайолаялалехьа хьаьшашка безаме моаршал хоатташ къамаьл дир культура министра заместитела нов. Поднебенне. Гулбеннарашка а, республика берригача къахьегамхошка а дІайха моаршал луш къамаьл цир музыкальни комеде театра режиссера Н. С. Едигарова.

«Цирко цІераш лотаю» яха оперетта чІоагІа сакъердаме я. Дика ба цун идейни чулоацам. Советски цирка артисташ доазол дехьа гастроле болх. Аккар гастролеш еча городе гастроле ена я Витторио Розетти яхаш цІи йолча гІорваьннача доазол дехьарча артиста цирк а. Царна юкъе хотталуш долча гІулакхашца автораша къаьлга хьагойт советски наьхеи капиталистически мехкарча наьхеи бе-башха йола оамалаш. Советски артисташ йоккха говзал йолаш, масса мехкашкарча къахьегамхошца догуйла цІена долаш ба. Лоацача хана цика дІабовз уж В. Розетте цирка артисташта. Царна дІахов советски нах доазол дехьарча пропаганда бувцача тайпара боацилга.

Иштта, оперетта авторашта дика карагІдаьннад бегашта тІа гІолла цІенхаштта йола тема ювца.

Оперетта гойташ бола артисташ говзал йолаш ба. Къаьстта дика ловзайир шоай ролаш Л. П. Кизиевас, Е. П. Зайцевас РСФСР заслуженни артистка Т. В. Новиковас, В. Н. Андреева, П. И. Рутинске, В. М. Морщинина иштта кхычар а. Безаме тІаийцар хьалхара спектакль Грознерча зрителаша.

А. МАРЦЕВ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Доазол дехьара

Дунен халкъашта юкъера гІулакхаш

Советски правительствана керте латта Никита Сергеевич Хрущеви США президент Джон Кеннедии 3—4 июне Вене вІашагІкхетарга сатувсаш да хІанз деррига дуне. Кхыча хана № 1 хургйола керда событеш хІанз тІехьашка яьннай. ХІанз Венагахьа лестай лаьттан шара тІарча наьха уйлаш, хІана аьлча эггара низ болашагІа йолча шин державана юкъера гІулакхаш нийсдаларах тийша хургья дунен кхелаш. «Цу лоархІаме долча вІашагІкхетара хьакъехьа хиннача хоамо тешам болийташ дикагІа йола уйлаш чуйоссайир, Кеннеде Хрущевца еча переговорех дунен халкъашта юкъерча гІулакхий историе чухь овлангара денз эргало еш дола гІулакх хиларга сатувсача дунен массадолча доакъошкарча миллионаш болча наьха хьаькъалашка», — яхаш яздаьдар «Трибюн» яхача индийски газето.

Шин правительствана керте латтараш вІашагІкхетарга аьнна хиннача хоама тІа, вайна махарра, йоах, цу вІашагІкхетаро «лаьрхІадац кхычча мехкий хьашташ чулоацаш йолча керттерча дунен халкъашта юкъерча проблемаех лаьца переговораш е, соглашенеш е. Цхьабакъда, цу вІашагІкхетаро ший ханнахьа а дика а торо хулийтаргья царна шоашта шиннена юкъе юхьанцара бувзам оттабара а шин мехка юкъера гІулакхаш чулоацаш йолча керттерча проблемаех дагадовлара а».

Вене вІашагІкхетар къаьстта ший цхьа никъ мара боацаш дале а, боккхача лоархІаме да, хІана аьлча керда переговораши соглашенеш яра йола торонаш гучайоах цо. Из белгалду, масала, «Нью-Йорк пост» яхача американски газето «Правительствашта керте латтараш Вене вІашагІкхетар цІаькха вІашагІкхетарца дІакхоачашдара, хІаьта цул тІехьагІа хьатІадоагІача шера цІаькха а вІашагІкхетара» ше тІехьа хилар цувц цо.

Шин паччахьалкхен деятелаш шоашта шиннена юкъе оттача бувзамо вІаши юкъера гІулакхаш кхетадарга а, хІаьта цо ший аргІанна дунен халкъашта юкъера кхоккам кІаьдбарга а вугаргхиларга сатувсаш я дунен общественность.

Машарца дахара принципаш чІоагІа хьаллоаттаеш йола Советски Союз массаза а тІехьа хиннай паччахьалкхений деятелашта юкъе бувзамаш лоаттадара а царна юкъе переговораш яра а. Цхьабакъда, переговораш яра политикана новкъарле ю США хьалхагІа хиннача правительства лелабаьча а белгалдаьнна долча империалистически гІозараша дІахо лелабе гІертача а «шийлача тІемо».

Белгалдоалаш да, духхьал Вене вІашагІкхетаргхиларца дувзаденна цхьаккха перспектива йоацаш бола из никъ хувцанза баргбац яхаш, вІашагІкхийттача Штаташка арадувла хабараш.

«Цхьаккха маІан доацаш хургдар тІом сецачул тІехьагІарча деношка, ядерни низ чІоагІагІа хиларах хинна американски совле моллагІча сага юхаметтаоттае могаргда аьнна хийтача, — яхаш яздора гІорваьнна волча американски обозревателе Липшмана. — «ХьалхагІа хиннача совленаш тІа а егІа тІема пакташ вІашагІъехка система ехай» — йоах цо дІахо. «Американски политико хІанз лаьца никъ хувца беза» — йоах цхьаькха дикка вовзаш волча обозревателе Рестона.

Н. С. Хрущеви Д. Кеннедии вІашагІкхетаргхилар къоабал а деш, машар безаш болча наха дог доах дунен халкъашта юкъера гІулакхаш цо тоадергхиларга. «Эггара дикагІа дар да, — яздора «Овасьонес» яхача газето, — машарца даха йиш хургйолаш гІулакх вІаштІехьдоаккхилга. Цу вІашагІкхетаро машар чІоагІбара гІулакха юхь дІайолаерг ма йий аьнна хеташ да тхо».

Цхьабакъда, цу вІашагІкхетара духьала долаш а цунах хІама хургдац яхаш а гІозараш да Малхбузехьа. ВІаши барт кхетара духьала болча цу наха хетар гучадаьккхар «Уол-стрит джорнэл» яхача газето. Вене вІашагІкхийттача хана ВІашагІкхийттача Штаташта «унзара кІийле» йогІар кхерам ба яхаш, къар а луш, газето язду: «Керттера кхерам бац Вене вІашагІкхетар цхьа хоацам баь чакхдарг ца хилар, кхерам боллашагІа дар да цу вІашагІкхетарга дуккхача наха чІоагІа сатувсаргхилар». Вешта аьлча, газетан цо дувцача гІозараштеи ловра Вене вІашагІкхетаро дунен халкъашта юкъера гІулакхаш тоадарга дог ца дахийтар.

Цхьабакъда, бакъдараша къарву. «Бизнес уик» яхача журнало, вІашагІкхетаргхиларца дувзаденнача «наха сатессилгах» «хала кхетае езаши дІаяккхара цул а халагІа йолаши фактор» лоархІ.

Бакъда, миллионаш болча наьха машаре бахарца бола безам «дІабаккха» «шийлача тІема» тІехьалаттарий низ кхоачаргбоацилга. ХІанзарча хьалашка машарца бола адамий безам ца лархІа йиш яц цхьанна а сакхетамерча политика.

ЭВИАНЕРА ПЕРЕГОВОРАШ

Машара низий йоккха котало а хІаьта иштта 130 шера Франце Алжире лелаяь колониальни политика йохар а лархІа езаш я 20 мае городе Эвиан-ле-Бене Франце правительствеи Алжирски Республика ханна йолча правительствеи йолаяь переговораш. Эвиане хулача переговораша хьахьокх «Алжире беча тІем тІа» Франци эшар, йоах «Нью-Йорк таймс» яхача газето.

Форд хиллал цІий Іодахийтачули доккха Іазал эзачули тІехьагІа ший лоІаме хилара тІа кхьачад Алжира халкъ. «ГІаьра тІахьилхача готташа» даьр санна гІулакх да Алжира наха духьал Франце лоаттаю агресси, аьнчад колонизаторий эггара хьалхагІа хиннача цхьан инарала Бюжос.

«Вай цІи етт, нах бовх, цІеноши бешамаши хІалак ю... Се чакхваьннача мохк цІерца хІалак баьб аз: 200 гаргга йола юрт йоагаяьй, еррига бешамаш йохаяьй, оливкови хеташ тийдац».

«Талхаш латтача декъий хьаж кхийттай тхона. Цхьан юрта юхе да тхо... Тхона кхьалхашка уҳк да, нана, ши бер, снарядаша бохабаь, унзара, ийрча баьха ба уж. Массехк метр дІахо ваьлча, хІама ца эшшаш еррига ерзан яьккха кхалсаг, бат лаьтта а яха воалла маІа саг ва, царна юкъе улл шийтта шу долча йиІига дакъа... Йохаяьча юрта тхо дукхагІа юкъе мел доал унзара воаккхаш ийрча, бІеха боабаь нах гу тхона... Филишвилера Константине кхаччалца 80 километр болча новкъа еррига юрташ йохаяь я».

Из ши хІама бІаь шу совгІа ха юкъе а йолаш хинна да. Цунах гуш ма дий французски колонизаторий методаш хувца ца ялар. «Лаьтта доагадеш» тІом тІаэттача, дукхха нах боабеш, таІазар деш, концлагерашка бехкаш, Іазал тІаоттадича Алжира халкъ жалде мегадац царна. Франце деча доала духьал Алжира патриоташа цаІ шоллагІчоа тІехьа хулаш йолаяьча восстанех къам-мукъадаккха дерригача халкъо лоаттабу тІом хилар. ВорхІагІа шу да из латта.

Ший лоІаме хила уйла чІоагІъяьча Алжира халкъахи «БІеха тІом» соцабар дІадехача ший халкъахи ца йоалаш Франце правительство алжирцаш шоаш къастара мукІарло данза а цул тІехьагІа Алжирски Республика ханна йолча правительствеца переговораш янза а яланзар.

Цхьабакъда, Эвианера переговораш Алжирера рузкъа дита французски промышленникаши лаьттан дайи дага хилар дац, шоаш цига ду доал дита гІертилга дац. Алжире вах 1 миллион французи 9,3 миллион алжиреци. Цхьабакъда, Алжира еррига экономикана доал дер французски капитал да. Эггара дикагІа дола лаьтташ французашка да; юрта боахама эггара кертера дакъа—комсий бешамаш доккхий лаьтташ долча французаша тІахьожам беш да, Іалама рузкъаш, лаьттагІара рузкъа доаха промышленность, торговли, транспорт, банкаш массехк йолча финансовой йоккхийча группировкашта кара я.

Эвиане еча переговораштa юкъе французски оагІоно дувцараш цу группировкай хьашташ да. Французски делегаце йоах, хьалхагІа тІом соцабе беза; тІаккха Алжира гІулакхах референдум е еза. Французски оагІоно йоах, Алжиреи Францеи «ассоциаци» е еза. Боккъалдар аьлча Алжирана французски капитало тІахьожам берІболаш, мехка суверенитета доазув оттадаь хургйолаш, Алжира территоре тІа французски эскара тІема базаш хургйолаш оттаяь план я из. Нагахьа санна алжирцаша йиззa суверенитети Францех дІакъастари деза йоашта, яхаш хуле, Алжир екъаргья, къаьстта аьлча меггдаьттеи кхыдола рузкъеи дукха дола Сахара дІакъоастаергья, яхаш кхерам тІалоаттабу французски правительства.

Ше яхар кхоачашде гІерташ — тІом соцабе гІерташ, Алжира территоре цхьан даьхьа тІара тІема операцеш цхьан бетта соцаю аьнна дІа а кхайкадеш йола маневр йолаяьй французски оагІоно. Халкъ-мукъадаккхара арме тІемахой адийта а дунен общественность ше леладечун дух тІа ца ялийта а кийчъяь из маневр гучаяьккхар Алжирски Республика ханна йолча правительства.

«Алжирски халкъа цІенхашттаи чІоаггІеи тешам луш политически барт бича мара машар хила йиш яц Алжире ,— йоах къам-мукъадаккхара Фронта заявлене тІа. — ТІом соцабар — из моллагІа йола формальни проблема яц, из политически проблема аспектех цаІ я, Эвианера переговораш еш долча шин мехка правительствай делегацеша ювца езача проблема аспект я...».

Алжирски Республика ханна йолча правительства позици хаьдда я: ший еррига территори а тІехьа Алжир дІакъастар. ТІом саццале хьалхагІа халкъо паргІатта ший лоІам бувца йиш йолаш гІулакх хила деза. Алжира оагІонна хетачох Алжирера колониальни режим цІаяларои из бокъонца мукъаяларои новкъостал дергда цхьатарра бокъонаш йолча шин мехка — Алжираи Франценеи юкъе вІаши пайдане дола гІулакхаш оттадара.

Эвианера переговораш дІахо а еш я. Уж йистеяьлча туш хургда эттача хьалах йоагІа вьводаш е а ший ха яьккха яьнна колониальни политика дІаяккха а французски правительство кийча йий. Алжирски Республика ханна йолча правительствана керте латтача Ферхат Аббаса переговораш хулача юхьье фийла хила халкъ тІахьийхар. «Колониализма герз Іодилладац, — аьлар цо. — Переговораш — уж хІанз а машар бац. Зулама низаш, реакце, ультра (вешта аьлча эггара колониалистий дола гІозараш **С. И.**) дІахо а шоай гІулакх деш да. Лоралуш а кийча а хила деза вай».

С. ИВАНОВ.

Къулбехьен Корее кулгалхой хувцар.

В. Сычева дилла сурт.

ТАСС фотохроника.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цІерахча кинотеатре

Йоккха зал — «Баха баьраш».

Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

ЗІамига зал № 1 — «ЦІена сигале».

Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.

ЗІамига зал № 2 — «Сигале йита йолх морхаш».

Долалу: 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.

ЗІамига зал № 3 — «Сигале йита йолх морхаш».

Долалу: 9.15, 11.15, 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15.

«Родина» яхача кинотеатре

«Сигале йита йолх морхаш».

Долалу: 9, 12.40, 2.30, 6.

«Асфальт йистейоалача».

Долалу: 10.50, 4.20, 7.50, 9.40.

РЕДАКЦІ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15. Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехкокхама секретарг — 2-45-48, партийни вахарен, экономикан, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цІерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3. Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ02072 Заказ № 3150